

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

7^E JAARGANG

WOENSDAG 6 DECEMBER 1922

No. 362

INHOUD

	Blz.
TERUGBETALING VAN STORTINGEN AAN AANDEELHOUDERS	
door Prof. Mr. W. H. Drucker	1044
Het Rapport Pyttersen door J. S. C. Kasteleyn	1046
Het Nut der Theorie door Mr. H. P. Marchant	1047
Redelijke Loonen door R. Stenhuis	1049
Bezuiniging door Organisatie door Mr. Dr. H. J. Romeijn	1050
Londensche Correspondentie	1052
AANTEKENINGEN:	
Het werkloosheidsvraagstuk in Engeland	1053
Suikerproductie der wereld	1055
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1055—1061
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Assistent-Redacteur voor het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

5 DECEMBER 1922.

In verband met de maandswisseling bleef de geld-
markt deze week vrij stroef. Particulier disconto no-
teerde 3½ pCt.; enkele dagen was er echter ook voor
dezen prijs geen geld en kon men alleen tot bankdis-
conto slagen. Ook de prolongatierente was vast. Her-
haaldelijk werd 4½ pCt. genoteerd.

* * *

In den weekstaat van de Nederlandsche Bank toe-
kent zich duidelijk de invloed van de maandswisseling
af. De discontoeeringen blijken met f 5,6 miljoen te
zijn opgelopen, een stijging, die van te meer betee-
kenis is, waar het bedrag der rechtstreeks bij de Bank
geplaatste schatkistpromessen te zelfder tijd van f 44
miljoen tot f 38 miljoen terugging. Het hoofd be-

leeningen vertoont een vermeerdering van f 16,8 mil-
lioen, die voor het grootste gedeelte voor rekening
komt van de Hoofdbank en voornamelijk de effecten-
beleeningen betreft. Het renteloos voorschot aan het
Rijk steeg met nagenoeg f 1,8 miljoen, en bereikte,
op enkele duizenden guldens na, zijn wettelijk
maximum.

De zilvervoorraad nam in de afgelopen week met
ruim f 1,1 miljoen toe. Blijkbaar heeft de Bank dus
een partij nieuwe guldens van 's Rijks Munt ontvan-
gen. De post papier op het buitenland vertoont geen
wijzigingen van beteekenis. De diverse rekeningen
onder het actief namen met f 1 miljoen toe.

De biljettencirculatie geeft een stijging van f 24,4
miljoen te zien. De rekening-courant saldi bleven
vrijwel op dezelfde hoogte. Het beschikbaar metaal-
saldo daalde van f 390,5 miljoen tot f 336,4 miljoen.

* * *

Op de wisselmarkt deden zich geen nieuwe feiten
voor. De stemming was zeer rustig en de schommelin-
gen in de koersen waren in verhouding tot vorige we-
ken buitengewoon gering. De eenige koers, die hierop
een uitzondering maakte, was de Zwitsersche, welke
opnieuw aan hevige schommelingen was onderworpen,
maar die in de nieuwe week, nadat de uitslag van de
volksstemming bekend was geworden, naar wij hopen
voorgoed een betere richting is ingeslagen.

LONDEN, 2 DECEMBER 1922.

Het beperkte aanbod, waarmede de geldmarkt de
afgelopen week aanving, maakte spoedig plaats voor
schaarschte, zoodat zowel des Maandags als des Dins-
dags het tekort aan beschikbare middelen bij de Cen-
trale instelling moest worden opgenomen. Op Donder-
dag en volgende dagen evenwel was de positie belang-
rijk gemakkelijker en daggeld, dat voordien niet onder
2½ à 3 pCt. verkrijgbaar was, liep terug tot 1½ à
2 pCt.

De discontomarkt was mat en de koersen bleven tot
Donderdag ongewijzigd; daarna stelden zij zich ietwat
flauwer onder invloed van den geldprijs:

2-maands prima bankaccept	2%— ⁷ / ₁₆ pCt.
3- " " "	2%— ⁷ / ₁₆ " "
4- " " "	2 ⁷ / ₁₆ — ¹ / ₂ " "
6- " " "	2%— ¹ / ₄ " "

TERUGBETALING VAN STORTINGEN AAN AANDEELHOUDERS.

In een vorig opstel ¹⁾ kwam ter sprake de terugbetaling van stortingen aan aandeelhouders. Het onderwerp moest toen blijven rusten, daar anders de bespreking, die ons toen bezighield, te ver zou uitdijen. Wij willen daaraan thans nog even onze aandacht geven.

Ook in verband met de resultaten, waartoe ons vorig opstel voerde, is dit noodig. Het inkoop van eigen aandelen kan worden gezien als terugbetaling aan den aandeelhouder van het door hem gestorte. Het laatste is volgens een stelling, die licht wordt geopperd, ongeoorloofd. Hoe kan dan het inkoop van eigen aandelen ooit geoorloofd zijn? En dat inkoop van eigen aandelen onder omstandigheden geoorloofd kan zijn, was de stelling, die in ons vorige opstel werd verdedigd. Welnu, één van tweeën: of het resultaat, waartoe ons vorig opstel voerde, moet worden herzien, of wel de stelling „terugbetaling aan aandeelhouders van het door hen gestorte is ongeoorloofd”, waartoe men zich zoo licht laat verleiden, kan in haar algemeenheid niet worden gehandhaafd.

Laat ons zien, wat hiervan is.

In de eerste plaats komt het erop aan, goed vast te stellen, wat eigenlijk bedoeld wordt en dan moet worden opgemerkt, dat terugbetaling van storting aan aandeelhouders geen gelukkig gekozen uitdrukking is. Immers zolang het gaat om terugbetaling van storting zonder meer, geloof ik niet, dat op eenigen grond kan worden beweerd, dat er zou zijn een als zoodanig ongeoorloofde handeling. Wij willen dit met een voorbeeld duidelijk maken. Gesteld er is een naamloze vennootschap met een aandelenkapitaal, waarop 20 pCt. is gestort (aangenomen wordt, dat 20 pCt. is gestort op elk aandeel). Door een of andere oorzaak heeft deze vennootschap in haar bedrijf minder eigen werkkapitaal nodig. Zij betaalt op elk aandeel 10 pCt. terug. Is dit nu op zichzelf onwettig? Zeker, er kunnen bijkomende omstandigheden zijn, die de handeling ongepast of zelfs onrechtmatig maken. Maar in het algemeen is tegen deze handeling niets in te brengen.

Wil er sprake zijn van onwettigheid van de handeling, dan moet gedacht worden, niet alleen aan terugbetaling van de storting, maar tevens aan daarmede gepaard gaande kwijting van de verplichting het terugontvangene ooit opnieuw te storten. Bezien wij de vraag op deze wijze, dan blijkt, dat eigenlijk over terugbetaling van stortingen in het geheel niet behoeft te worden gesproken, maar dat wij ons bepalen kunnen tot de vraag: kan de stortingsplicht, welke aan het aandeel is verbonden, op wettige wijze worden te niet gedaan? Er bestaat zeker niet minder neiging deze stelling te opperen dan die, waarvan wij in den aanvang dezes uitgingen.

Nu kunnen wij ons deze handeling weder. op tweeërlei wijze voorstellen. Het aandeel kan ten deele worden geamortiseerd. Dit kan op wettige wijze alleen geschieden langs den weg van vermindering van het kapitaal. Daarbij rijst dan bovendien nog de vraag, of met vermindering van het kapitaal, waarvoor onder ons recht alleen statutenwijziging noodig is, onder alle omstandigheden wordt bereikt het doel, dat men beoogde: ontslag van den aandeelhouder van zijn stortingsplicht.

Of wel het nominale bedrag van het aandeel blijft behouden, maar den aandeelhouder wordt de aan het aandeel verbonden stortingsplicht kwijtgescholden.

Wij zijn geneigd deze handeling in het algemeen als nietig te beschouwen, zoodat later, hetzij door de vennootschap, hetzij door een curator in een eventueel faillissement, de volstorting van het aandeel toch kan worden gevorderd.

De motiveering van deze uitspraak is niet zoo heel eenvoudig. Mr. de Kat geeft er een op deze wijze: de

terugstorting (bedoeld moet zijn de kwijtschelding van den stortingsplicht) komt neer op vermindering van het vermogen van de vennootschap (d.w.z. van hetgeen in het vermogen als equivalent voor het kapitaal aanwezig is) en daarom is de handeling ongeoorloofd. Dat deze redeneering onvoldoende is, daarop wezen wij reeds vroeger. Ook hier kan worden opgemerkt, dat de kwijtschelding niet per se behoeft te gaan ten koste van het kapitaal.

Ik stel mij voor een naamloze vennootschap met deze balans:

aandeelhouders nog te storten f	80.000
goederen	20.000
kas	20.000
effecten	20.000
kapitaal	100.000
cred.	20.000
reserve	20.000

Door gedeeltelijke kwijtschelding van den stortingsplicht kan ik mij voorstellen, dat de toestand aldus wordt:

aandeelhouders nog te storten f	60.000
goederen	20.000
kas	20.000
effecten	20.000
kapitaal	100.000
cred.	20.000

Is de kwijtschelding nu gegaan ten koste van hetgeen als equivalent van het kapitaal aan vermogen aanwezig is? En al ware dit zoo, daarin zou een argument voor de onwettigheid toch weer moeilijk kunnen worden gevonden, daar hetzelfde van elke nadeelige handeling kan worden gezegd.

Is de handeling dan geoorloofd of op welke andere wijze moet haar onwettigheid worden gemotiveerd? Naar mij voorkomt, moeten wij ons in dit geval ervoor wachten, ons blind te turen op de rechtspersoonlijkheid van de naamloze vennootschap. Het negatieve voorschrift van art. 40² Kh. kunnen wij positief lezen alsof er stond: de aandeelhouders zijn voor het volle beloop hunner aandelen aansprakelijk (voor de verplichtingen der vennootschap). Gaat het nu aan, hen toe te laten tot de afspraak: voortaan zijn we niet meer tot het bedrag van ons aandeel aansprakelijk, maar slechts tot de helft daarvan? Evengoed zou men den gewonen debiteur kunnen toelaten te zeggen: voortaan ben ik niet meer, zooals art. 1177 B. W. voorschrijft, met al mijn goederen aansprakelijk voor mijn verplichtingen, doch maar met de helft.

Dit brengt dan mede, dat het bedrag, waarvoor een aandeelhouder zich eenmaal voor de vorderingen op de naamloze vennootschap aansprakelijk heeft gesteld, niet meer wettig kan worden verminderd, hetzij doordat het ingebrachte wordt teruggegeven met ontslag van de verplichting het teruggenomene ooit weer opnieuw bij te dragen, hetzij doordat de aandeelhouder wordt ontslagen van een stortingsplicht, waaraan nooit voldaan is.

Uit het gezegde blijkt, dat er niet steeds bezwaar tegen ontslag van den stortingsplicht behoeft te worden gemaakt.

Voorzover tegenover het statutaire kapitaal — afgezien van den stortingsplicht van aandeelhouders — voldoende actief aanwezig is, kan kwijting van stortingsplicht worden gegeven, waarvoor dan winsten, welke anders zouden kunnen worden verdeeld of reserves, welke zijn gekweekt, moeten worden opgeofferd. De handeling kan dan trouwens zoo gezien worden, dat men tot verdeling van winst overgaat, maar tegelijk besluit een gelijk bedrag ter voldoening aan den stortingsplicht op te vorderen. Niemand zal de wettigheid dezer handeling in twijfel trekken.

Een dergelijke wijze van handelen schijnt in de praktijk niet ongebruikelijk. Dit kan overigens worden daargelaten. Het ging ons slechts erom, te doen zien, dat er wel aanleiding bestaat de gebruikelijke stelling: „terugbetaling van stortingen aan aandeelhouders is onwettig” met eenige voorzichtigheid te behandelen.

¹⁾ E. S. B. van 25 Oct. 1922.

De voorgaande beschouwingen brengen ons tevens in aanraking met een andere vele malen geopperde stelling, welke ligt op hetzelfde terrein, de stelling, dat uitgifte van aandelen beneden pari onwettig is. Ook deze handeling kunnen wij zien in dit licht, alsof voor een gedeelte van het bedrag van het aandeel afstand wordt gedaan van den stortingsplicht van den aandeelhouder.

Deze onwettigheid zou dan meebrengen, dat de aandeelhouder, die b.v. tegen betaling van 98 pCt. een volgestort aandeel heeft ontvangen, in geval van deconfiture van de vennootschap altijd nog tot aanvulling van de ontbrekende 2 pCt. kan worden aangesproken. De uitvoering van dit denkbeeld zou natuurlijk op praktische bezwaren kunnen stuiten, maar dit kan nu worden voorbijgegaan. Verder kan gedacht worden aan persoonlijke aansprakelijkheid van hen, die de behandeling hebben bevorderd.

Vragen wij nu, of deze veel uitgesproken stelling juist is, dan kan op grond van de hiervoren medegedeelde beschouwingen reeds dadelijk gezegd worden, dat zij zeker niet altijd juist is. Denken wij in de eerste plaats aan een bestaande vennootschap, die haar kapitaal wil uitbreiden. Haar aandelen worden voor een prijs eenige procenten beneden pari verhandeld. Nieuwe aandelen zal zij nu moeilijk kunnen plaatsen, tenzij zij een bijzonder voordeel daaraan verbindt. Is er nu een bezwaar tegen, dat de nieuwe aandelen voor 98 pCt. worden uitgegeven? Zeker niet, wanneer bij de vennootschap voldoende reserves aanwezig zijn om de ontbrekende 2 pCt. te dekken. Men werpe niet tegen, dat in dit geval zoodanige reserves niet aanwezig zullen zijn. Dit kan zeer wel het geval zijn, daar toch de lagere koers der aandelen te wijten kan zijn aan allerlei oorzaken buiten verband met den stand van het vermogen der vennootschap.

Geheel gelijk kunnen de verhoudingen zijn, wanneer de vennootschap na haar zaken te hebben aangevangen gaandeweg bij het publiek plaatsing zoekt voor vroolooptig nog in portefeuille gebleven aandelen en ter animeering van koopers deze aandelen enkele procenten beneden pari afgeeft. Voorzover deze ontbrekende procenten reeds dadelijk gedekt zijn door vermogensaanwas, welke kan zijn verkregen door waardevermeerdering van de bezittingen, welke de vennootschap exploiteert of door winst, welke reeds gemaakt is, valt op deze handeling niets aan te merken.

Eenigszins anders staat het, indien bij de oprichting der vennootschap terstond de aandelen beneden pari worden uitgegeven. De verhouding is dan anders, omdat men nu dadelijk in zee gaat met een vermogen, waarvan men weet, dat het eenige procenten blijft beneden het statutair kapitaal. Hier gaat de vennootschap — zoo zou men kunnen zeggen — misleidend te werk. Zij begint met een, naar zij zegt, volgestort kapitaal van zeg *f* 500.000,—, wekt daardoor den schijn op als ware ook een vermogen van *f* 500.000,— aanwezig, terwijl inderdaad slechts *f* 490.000,— is bijeengebracht. Of enigszins anders: aandeelhouders doen, alsof zij *f* 500.000,— beschikbaar stellen als waarborg voor crediteuren der vennootschap, terwijl zij inderdaad slechts *f* 490.000,— beschikbaar stellen.

Reeds dadelijk moet worden gezegd, dat deze opmerking niet geheel juist ware. Inderdaad stellen aandeelhouders zich tot op zekere hoogte gezamenlijk voor *f* 500.000,— aansprakelijk; immers de ontbrekende *f* 10.000,— zullen door met het aanvankelijke vermogen te handelen, eerst moeten zijn bijeengebracht, vóór van eenige uitkeering van winst aan aandeelhouders sprake kan zijn en in het vervolg zal ook nimmer eenige uitkeering aan aandeelhouders ter verkorting van dit bedrag mogen worden gedaan.

Nu is het mij niet erom te doen, de wettigheid te bepleiten van uitgifte van aandelen met een willekeurig desagio of bij den wetgever aan te dringen op een regeling, die een dergelijke wijze van handelen zou sanctionneeren. Uitgifte van aandelen met een willekeurig desagio ware inderdaad voorspiegeling

van onjuiste feiten; men zou het onder omstandigheden zwendel kunnen noemen. Maar in een gering desagio, dat wellicht door een volkomen roeële onderneming moet worden verleend om haar kapitaal te kunnen plaatsen of uit te breiden, kan ik zoo onmiddellijk iets onwettigs niet zien. Een andere voorstelling kan dit misschien nog meer aannemelijk maken. Wij denken ons het geval, dat de aandelen worden overgenomen door een bank, die ze voor eigen rekening plaatst onder het publiek. De aandelen zouden aan de bank gegeven kunnen worden voor zeg 97 pCt., terwijl deze ze aan het publiek verkoopt tegen 100 pCt. Uitgifte met desagio. Ofwel de bank neemt de aandelen voor 100 pCt., maar ontvangt voor haar werkzaamheden een provisie. Uitgifte à pari. Maar waar is het verschil?

Zelfs de zoo strenge Duitse wet staat toe (vergl. § 186 H. G. B.), dat oprichtingskosten ten laste van het kapitaal worden gebracht. De op dit gebied meer elastische Zwitsersche wet veroorlooft zelfs, dat de naamloze vennootschap, gedurende korten tijd na haar oprichting, oprichtingskosten, resp. kosten van uitbreiding, als actief beschouwt (zie art. 656 Zwitsersche Obl. Recht), waardoor het wettelijk mogelijk wordt winsten uit te keeren, vóór het door oprichting of uitbreiding van zaken ontstane tekort is aangevuld. Een dergelijke regeling is, naar mij voorkomt, meer in overeenstemming met de gezonde werkelijkheid dan een die dit geheel verbiedt, als § 261 Duitsch H. G. B. Maar moet er, gezien dit alles, volstrekt bezwaar tegen gemaakt worden, dat als oprichtingskosten, welke ten koste van het kapitaal mogen worden gemaakt, ook wordt beschouwd een gering desagio, dat men zich bij de plaatsing van het kapitaal heeft moeten getroosten, m.m. als kosten van uitbreiding van zaken een desagio, dat bij de uitbreiding van het kapitaal in rekening is gebracht? Het verdient opmerking, dat de Zwitsersche wet, in tegenstelling met de Duitse (§ 184), uitgifte van aandelen beneden pari niet uitdrukkelijk verbiedt, het aldus aan wetenschap en practijk overlatend, te beoordeelen, in hoever deze kan worden toegelaten.

Voor de resultaten, waartoe wij kwamen in ons vorige opstel betreffende den aankoop van eigen aandelen door de vennootschap, vinden wij in het voorgaande slechts bevestiging. Men kan den inkoop van het eigen aandeel beschouwen als terugbetaling van het daarop gestorte met ontslag van de verplichting opnieuw te storten. De gewezen aandeelhouder is verder van alles af en in zijn plaats is niet een nieuwe aandeelhouder gekomen, op wien zijn verplichtingen zijn overgegaan. In ons vorige opstel kwamen wij tot het resultaat, dat de handeling geen bezwaar ontmoette, mits de aankoop maar plaats kon hebben uit winst of uit een kapitaaloverschot. Onze beschouwingen in dit opstel komen op hetzelfde neer.

Aan onze conclusies, in ons vorige opstel getrokken, kan thans nog deze worden toegevoegd, dat ook de aankoop van een niet-volgestort aandeel niet noodzakelijk onwettig behoeft te zijn. Weliswaar heeft deze handeling op duidelijke wijze ontslag van den stortingsplicht ten gevolge, maar onze beschouwingen hebben ons geleerd, dat tegen dit ontslag niet onder alle omstandigheden bezwaar behoeft te rijzen.

Eigenaardig is zeker, dat bij deze handeling directie en commissarissen de verklaring zullen moeten afgeven, dat zij met de eigen naamloze vennootschap als verkrijgster van het aandeel genoegen nemen. Deze eigenaardigheid zal misschien de directie van den aankoop van het niet-volgestorte aandeel terughouden. Maar wanneer voor de nakoming van den nog restenden stortingsplicht voldoende waarborg gevonden wordt in bij de vennootschap aanwezige reserves, kan, naar mij voorkomt, de verklaring met gerust geweten worden gegeven en behoeft tegen de handeling uit wettelijk oogpunt niet volstrekt bezwaar te worden gemaakt.

W. H. URUCKER.

HET RAPPORT PYTTERSEN.

Enkele jaren geleden heeft de heer Pyttersen, oud-administrateur in de suikerindustrie op Java, in een reeks artikelen de aandacht gevestigd op de betekenis, die de aan den middenloop van de Suriname-rivier gelegen gronden in vroeger jaren voor de cultures gehad hebben. Tevens werd door hem de nadruk gelegd op de wenschelijkheid in het zoo dun bevolkte Suriname het gebruik van machinale kracht zoo hoog mogelijk op te voeren, waarvoor de genoemde gronden bij uitstek geschikt heetten.

Het Suriname Studie-Syndicaat liet een dezer artikelen, geheeten „Suriname's herleving op nieuwe basis" voor zijn rekening drukken en verspreiden.

Ook wekten zijn geschriften de belangstelling van enkele Kamerleden, die de aandacht der Regeering er op vestigden.

Bij koninklijk besluit werd goedgevonden „den heer Tj. Pyttersen, te 's-Gravenhage, uit te zenden naar Suriname, ten einde gedurende ongeveer zes maanden als adviseur van den Gouverneur van die kolonie werkzaam te zijn ter voorbereiding van een onderzoek, o.m. naar de levensvatbaarheid van landbouwbedrijven, gedreven met toepassing van moderne cultuurmethoden".

Den 25en October l.l. werd door den Minister van Koloniën bij de nota van wijzigingen der Suriname Begrooting aan de Kamerleden overgelegd een door den heer Pyttersen uitgebracht rapport over de resultaten van zijn „voorloopig onderzoek".

Het is onnoodig een resumé te geven van hetgeen rapporteur over de kolonie en de cultures schrijft, omdat het vermeldenswaardige daarvan ook voorkomt in de rapporten der heeren Sibinga Mulder en Diephuis, der Staatscommissie van 1911 en van het Suriname Studie-Syndicaat van 1919, waarvan door den schrijver „uit den aard der zaak een dankbaar gebruik gemaakt werd". Alleen over wegeaanleg blijkt hij een andere meening te zijn toegedaan dan in de twee laatstgenoemde rapporten is neergelegd.

Belangrijker voor ons zijn de slotbeschouwingen en voorstellen.

De schrijver komt tot de conclusie:

„Voor alles is noodig het ontstaan van kapitaalcrachtige particuliere landbouwondernemingen, in de eerste plaats tot het drijven, met toepassing van de nieuwste technische hulpmiddelen, van de suikerrietcultuur." De totstandkoming van dergelijke ondernemingen moet door de Regeering bevorderd worden door den aanvoer van werklieden „zelfs in meerdere mate, dan voor de oogenblikkelijke behoefte noodig wordt geoordeeld".¹⁾

Verder is ook hij tot het inzicht gekomen „dat Suriname, speciaal voor het drijven van cultures, tal van natuurlijke, dus blijvende voordeelen biedt, waartegenover als meest ongunstige factor staat: gebrek aan goede, tevens niet te dure arbeidskrachten". „Ter besparing van geld en arbeid voor outginning, komen", volgens het rapport, „het eerst voor bebouwing in aanmerking die gedeelten der *kuststrook*, welke, van bosch ontbloot, uit dien hoofde voor machinale bewerking *dadelijk* geschikt zijn en ook overigens in gunstige omstandigheden verkeerden".¹⁾

Een viertal uitgestrekte open terreinen in het kustgebied wordt genoemd, waarvan het eerste nooit onderzocht is (ook niet door rapporteur), het tweede in vrij ongunstige omstandigheden verkeert, het derde grootendeels „terra incognita" is, terwijl het vierde een onder water staande vlakke is, naar schatting enkele tienduizenden H.A. beslaande, waarvan „met vrij groote zekerheid gezegd kan worden, dat

¹⁾ Ter juiste beoordeeling van de door den heer Pyttersen aangehaalde passages uit het rapport van het Suriname Studie-Syndicaat, waaruit volgens hem zou blijken, dat de Studie Commissie van het Syndicaat aanbeval in 10 jaar 100.000 immigranten van Java te laten komen, zonder dat de noodige maatregelen getroffen waren hun aan productieven arbeid te helpen, wordt verwezen naar de W.I. Gids van Juli 1921.

hier de meest gunstige factoren voor het drijven van groote cultuurondernemingen worden aangetroffen".

Wanneer men zich de loftuitingen op de aan den middenloop der Suriname-rivier gelegen gronden, welke de schrijver met te waardeeren ijver uit de kronieken heeft weten op te sporen, te binnen brengt en men zich herinnert, dat hij in het artikel „Suriname's herleving op nieuwe basis" gezegd heeft, dat „wat tot heden is voorgesteld" (n.l. ter verbetering van den toestand in Suriname) „is geplaatst op die oude basis, *levende kracht*",¹⁾ en hij hierop liet volgen: „Het middel, waarmee men thans een opleving tracht te bereiken is wederom levende kracht, welke in de toekomst op lastiger voorwaarden zal zijn te verkrijgen", dan voelt men zich teleurgesteld, dat de schrijver tot dezelfde conclusie komt als zijn voorgangers, n.l., dat de Regeering in de eerste plaats de totstandkoming van groote cultuurondernemingen moet bevorderen door invoering van levende kracht, zelfs in meerdere mate dan voor de oogenblikkelijke behoefte noodig wordt geoordeeld en dat van de hoogerop aan de Suriname-rivier gelegen terreinen, waarvan de schrijver in zijn artikelen zooveel goeds heeft weten te vertellen, in de slotbeschouwingen niet meer gerept wordt; die zijn dus voorloopig van de baan.

In stede daarvan wordt de speciale aandacht gevestigd op een thans nog onder water staand terrein, waarvan de rapporteur heel veel goeds verwacht. De schrijver motiveert deze wending door te zeggen:

„Mijn bezoek aan de kolonie heeft mij echter tevens de overtuiging geschonken, dat niet slechts op den lichter grond iets met machines te bereiken valt, maar dat van de toepassing dezer werktuigen ook in het alluviale kustgebied succes te verwachten is",

welke opvatting volkomen strookt met de reeds vóór dien door de planters opgedane ervaring.

Het geschikt maken van deze onder water staande terreinen zal volgens rapporteur ongeveer 200 à 100 gulden per H.A. bedragen, „naar gelang gebruik gemaakt wordt van handenarbeid of van mechanische hulpmiddelen". Wij moeten aannemen, dat het laatste getal op een, voor zoover mogelijk, nauwkeurige berekening berust; eenige toelichting ware echter wel gewenscht geweest.

Na nog gewezen te hebben op de bekende voordeelen, die het groote landbouwbedrijf biedt door risico-verdeeling en meer economische benutting van arbeidskrachten, herhaalt de rapporteur de door vroegere onderzoekers reeds geuite wenschelijkheid van arbeiders-nederzettingen, zoowel op ondernemings- als op Gouvernementsgronden.

Ten slotte wordt aangegeven „welke stappen de Regeering zal hebben te nemen om zooveel mogelijk zekerheid te verkrijgen van het slagen van de uitvoering van het hiervoren geschetste plan". Hiermede is vermoedelijk bedoeld de bevordering van het tot stand komen van kapitaalcrachtige particuliere landbouwondernemingen op het z.g.n. Nickerie-terrein.

„Daartoe zal noodig zijn een nadere exploratie, bestaande uit:

1o. een meer nauwkeurig onderzoek of inderdaad schepen met een diepgang van ongeveer 20 voet de Corantijnrivier bij vloed kunnen binnenvaren en derhalve op eene gemakkelijke en goedkope wijze afvoer van producten van het hooger omschreven z.g. Nickerie-terrein kan plaats vinden;

2o. een globale opname, teneinde de zuidelijke grens van het evenbedoeld open terrein te kunnen bepalen;

3o. een onderzoek naar de bruikbaarheid van baggermachines voor den aanleg van dijken en afwateringskanalen, ter beoordeeling van de mogelijkheid van machinalen polderaanleg op eene niet te kostbare wijze;

4o. het beproeven van mechanische grondbewerking."

De machines, waarmee proeven genomen moeten worden, worden met name genoemd en

„de proeven kunnen als geslaagd worden aangemerkt indien het mogelijk blijkt met machines:

¹⁾ Wij cursiveerden.

- 1o. goten te graven als voor de suikercultuur op Java op zware gronden wordt vereischt;
- 2o. te ploegen tot een diepte van minstens 10 duim;
- 3o. een goed verkrumelden grond door eggen te krijgen;
- 4o. plantgeulen te trekken tot een hoogte van minstens 18 duim bij een plantverband van 4 voet of meer."

Voor de onder 4o. genoemde proeven, die drie maanden zullen duren, wordt een bedrag van 110 à f 120.000,— gevraagd, als volgt berekend:

a. gebruik en depreciatie van machinerieën en reservedeelen	f 60.000,—
b. reis- en verblijfkosten van en voor het uit te zenden technisch personeel ..	„ 28.000,—
c. risico-premie en renteverlies	„ 10.000,—
	f 98.000,—

d. bijkomstige kosten in het geheel te schatten op ongeveer f 10.000,— à f 15.000,—; terwijl de machines niet aanstonds door het Gouvernement behoeven te worden aangekocht, dus vermoedelijk eerst dan, wanneer de proeven geslaagd genoemd kunnen worden.

Het bedrag onder a genoemd komt ons buitengewoon hoog voor, tenzij het op een spoedig verslijten der machines wijst.

Verder noemt rapporteur nog eenige desiderata, die ook in andere rapporten te vinden zijn.

Wij kunnen van te voren gerust aannemen, dat de proeven zullen slagen, d.w.z. dat de machines in Suriname op een daarvoor geschikt terrein hetzelfde zullen presteeren als op Java.

Er is haast geen reden te bedenken, waarom dat anders zou zijn.

In hoeverre verbeteren echter de vooruitzichten voor de grootcultuur, indien de proeven geslaagd zijn? Hierover zwijgt het rapport; terloops zegt de schrijver, dat onderzocht moet worden op welk bedrag bij de toepassing van machines de kostprijs der verkregen producten is te stellen.

De vooruitzichten zullen ons inziens dan eerst verbeteren, indien aangetoond kan worden, dat de ontginnings- en exploitatiekosten in Suriname door het gebruik van de machines zeer verminderen en dienengevolge de vermoedelijke winstgevendheid van groote bedrijven stijgt. Is het laatste in voldoende mate te verwachten, dan zal het groot-kapitaal zich voor de kolonie gaan interesseeren, echter nog steeds onder de voorwaarde, dat de aanvoer van levende kracht verzekerd blijft; maar de bloote wetenschap, dat machines op Java en in Suriname hetzelfde presteeren, is daarvoor niet voldoende.

Daalt de kostprijs der producten niet, dan zal voorloopig althans de aantrekkelijkheid van Suriname voor het kapitaal er niet groter op worden.

In het algemeen kan men zeggen, dat de kostprijs van het product niet behoeft te dalen, om tot het gebruik van machines over te gaan; vaak is zooals in Amerika het hoofdmotief, dat men door toepassing van „machinale kracht" met de voorhanden „levende kracht" een grooter oppervlak in cultuur kan brengen en zodoende meer winst maakt, of is de noodzakelijkheid in een kort tijdsbestek een zeer groote hoeveelheid werk te verrichten, zooals op Java in de suikercultuur, de aanleiding tot machines zijn toevlucht te nemen. Ook de wenschelijkheid van een productie-opvoering en ten gevolge daarvan verlaging van den kostprijs motiveert het gebruik van machines.

In Suriname echter, waar voorloopig althans nog voldoende arbeiders te importeeren zijn, daar moet dunkt ons een goedkoopere productieprijs het gevolg van het gebruik van machines zijn om het openen van groote landbouwondernemingen in de naaste toekomst aantrekkelijker te maken.

Een vermoedelijke rentabiliteitsberekening van een machinaal grootbedrijf in den geest als die van den heer Diephuis, had dunkt ons, niet mogen ontbreken; dan had men eenigszins het onderscheid in financieele resultaten kunnen zien tusschen het gebruik van machinale en levende kracht.

Het is daarom een geluk voor Suriname, dat op de Javasche suikerondernemingen proeven met de door den heer Pyttersen genoemde machines genomen worden en men den invloed der proeven op den kostprijs van het product kan afwachten, alvorens zelf dergelijke dure experimenten te ondernemen.

Wat het mechanisch groot-rijstbedrijf aangaat, waarvoor Suriname, volgens den heer Pyttersen, verschillende zeer gunstige factoren bezit, noemt rapporteur zeer terecht onder de punten, die nog nader onderzocht moeten worden: „op welk bedrag de kostprijs van het product is te stellen".

Ons dunkt, dat is de hoofdzaak, want niet vergeten mag worden, dat Suriname op de tegenwoordige wijze in de eigen behoefte aan rijst kan voorzien; het door den heer Pyttersen gedacht groot-rijstbedrijf zou om te slagen op de wereldmarkt moeten kunnen concurreren, dus voor alles goedkoop moeten produceeren.

Het machinale rijstbedrijf in Amerika kan alleen bestaan tengevolge van de hooge invoerrechten.

De binnenkort repatriëerende heer Sibinga Mulder, op wiens initiatief het mechanisch groot-rijstbedrijf te Selatdjaran in het leven werd geroepen, die daarenboven Suriname uit eigen aanschouwing kent, zal aan de hand van de door hem opgedane ervaring zeker in staat zijn de kans van slagen van een dergelijk bedrijf te beoordeelen.

Men wachte dus met beschikbaarstelling der gevraagde bedragen tot de financieele resultaten van de proeven in Oost-Indië bekend zijn. Zijn die gunstig en mag in verband daarmee verwacht worden, dat bij toepassing der zelfde of misschien nog verbeterde methoden ook met het Surinaamsche grootbedrijf belangrijk betere uitkomsten te verkrijgen zijn dan tot nu toe gecalculereerd konden worden, dan breekt het moment aan te overwegen de exploratie van Suriname in de voorgestelde richting te leiden.

Of de thans nog onder water staande open terreinen daarvoor het eerst in aanmerking komen, zou dan nog nader onderzocht en vooral *becijferd* moeten worden.

Het is dunkt ons echter niet uitgesloten, ja zelfs hoogstwaarschijnlijk, dat de Nederlandsche Handel Mij., die bezig is, haar suikerfabriek in Suriname met opoffering van een paar millioenen te moderniseeren, niet nalaten zal, haar cultuurmethode te herzien, indien haar op Java gebleken is, dat met de toepassing van de door rapporteur aanbevolen machines grootere winsten te behalen zijn. J. S. C. KASTELBYN.

HET NUT DER THEORIE.

Antwoord aan prof. Van Gijn.

Socrates, zoo schrijft prof. Van Gijn, „was niet tevreden met oppervlakkige schijnverklaringen, doch zocht naar de diepere oorzaken der verschijnselen."

Zoo is het, en de Nederlandsche wijzen moeten zijn voorbeeld volgen. Ik heb er dan ook nooit aan gedacht, in waardeering tekort te schieten voor hun wetenschappelijk onderzoek. De resultaten zullen aan het volk ten goede komen. Ik blijf van deze studiën met de grootste belangstelling kennismaken.

Hier ging het echter om iets anders.

Wij hebben te doen met een verschijnsel, dat iedereen interesseert en waarbij iedereen belang heeft: de waardedaling van het geld. Mijn doel is niet geweest, een nieuwe „geldtheorie" op te zetten; dat laat ik over aan hen, wiens levenstaak is, de wetenschappelijke studie te verrichten, van welker resultaten ik dankbaar gebruik maak. Het opschrift van prof. Van Gijn's artikel is derhalve minder juist.

Hij zal mij antwoorden: „gij hebt beweringen gehouden, die moeten doorgaan voor een geldtheorie." Ook dat is niet het geval.

In den zwaren tijd, dien wij beleven, heeft het volk behoefte aan begrijpelijke klaarheid. Mijn grief is deze: Waar het practisch zoo gewichtige en ingrijpende probleem van de waardedaling van het geld letter-

lijk iedereen bezig houdt, spreken onze wetenschappelijke voorlichters een taal, die niemand, vreemd aan de wetenschap, begrijpt. Onderling heerscht groot verschil van meening. Onderling verwijten zij elkander onkunde. Het publiek is daardoor de kluts kwijt geraakt. Inflatie, deflatie, betalings- en handelsbalans, zij dwarrelen den menschen door het hoofd, en zij worden onrustig. Zij verbeelden zich dat men geleerde moet wezen om er iets van te begrijpen. Zij zijn angstig, in het gevoel dat allerlei onbegrepen vreeselikheden hun boven het hoofd hangen. Zij wantrouwen den gulden en strekken de armen uit naar den dollar.

Die toestand is gevaarlijk. Mijn doel is geen ander geweest dan dit, in bewoordingen, die iedereen verstaat, de hoofdpunten in het licht te stellen, waarop het hier aankomt en den weg af te teekenen, dien men heeft te volgen om het gevreesde onheil te keeren. Het doel is tweeledig: ongemotiveerde angst te voorkomen en aan te sporen tot medewerking aan alles, wat op den duur het gevaar voor waardedaling moet tegengaan. Met het opstellen van een nieuwe „geldtheorie” zou dit doel niet worden bereikt.

* * *

Prof. Van Gijn acht mijn stellingen niet juist. Hij critiseert ze uit vrees, dat zij zullen „indruk maken op het groote publiek”; dat ik dus mijn doel zal bereiken.

Wat is dan die critiek?

Papiergeld, zoo zeg ik, is betalingsbelofte; de waarde van iemands betalingsbeloften wordt bepaald door zijn vermogen en zijn werkkraft; wil men dus het papiergeld in waarde houden, dan moeten het vermogen en de werkkraft van het volk in waarde worden gehouden. Wat geldt van de betalingsbeloften van een particulier, geldt eveneens van de betalingsbeloften van een Staat.

Hiermede is gezegd, wat prof. Van Gijn slechts als mijn „vermoedelijke” bedoeling onderstelt, dat er verband is tusschen de *hoeveelheid* betalingsbeloften en de waardevermindering daarvan. Dit is zelfs de kern der zaak: het komt juist aan op de verhouding tusschen die hoeveelheid, het bedrag, en de waarde van kapitaal en werkkraft.

Verder „vermoedt” prof. Van Gijn, dat naast het vermogen van den Staat als rechtspersoon in aanmerking komen dat van de nauw daarmee verbonden Circulatiebank en ook de rijkdom van de natie. Ook dit vermoeden is juist. Dit volgt reeds uit mijn waarschuwing, dat men de volkskraft moet handhaven. Het vermogen en het inkomen van „de natie” zijn reeds hierom van waarde voor het crediet van den Staat, omdat zij voor den Staat, afgezien van indirecte inkomsten, voorwerp zijn van belasting.

Dat uit dezen hoofde men kan zeggen, dat de vergelijking van den Staat met een particulier „hinkt”, is juist. De Romeinen hebben dit reeds geconstateerd van *elke* vergelijking. Het is echter een mankheid, die geen kwaad kan, omdat iedereen het begrijpt.

Prof. Van Gijn moet dan ook erkennen, dat, hetgeen voor mij de hoofdzak is, de rijkdom en werkkraft van de natie van invloed zijn op de waarde der betalingsbeloften van den Staat; maar alleen „indirect”, want de Regeering kan een rijk belastingmateriaal ongebruikt laten. Ja, een Regeering kan in het geheel geen belasting heffen en het geld, dat zij behoeft, leenen bij de Nederlandsche Bank, die naar hartelust biljetten zou kunnen uitgeven.

Hier komt de zwakte zijner critiek wel zeer sterk uit. Had ik nu werkelijk, bij het aangeven van de kern van het vraagstuk, bovendien uitdrukkelijk moeten wijzen op de noodzakelijkheid, dat het volk in zijn Regeering en in de leiding van de Circulatiebank menschen moet hebben, gezond van zinnen?

Maar het hoofdbezwaar van prof. Van Gijn ligt elders: het papiergeld kan niet „met de andere betalingsbeloften worden gelijkgesteld”; „het feit is, dat er hemelsbreed verschil is tusschen staatsbetalingsbeloften, die wel en die niet als geld dienst doen”.

Inderdaad, het verschil is er: een staatsobligatie van nominaal *f* 1000,— is iets anders dan een bankbiljet van *f* 1000,—. Dat behoeft ons niet te worden uitgelegd. Er kan ook verschil in waarde zijn. De obligatie is te koop voor *f* 900 of *f* 930: waarom? Omdat het een betalingsbelofte is op termijn. Men incasseert zijn *f* 1000 eerst bij de aflossing. Is de betaalde rente beneden het peil van het oogenblik, dan geeft men voor de obligatie geen *f* 1000,—. Maar het bedrag, waarvoor obligaties zijn uitgegeven, telt mede onder het bedrag, waarvoor de Staat andere betalingsbeloften heeft uitgegeven. De verhouding van alle te zamen tot vermogen en werkkraft is beslissend voor de waarde.

Er is, formeel, verschil tusschen bankbiljetten en zilverbons. „De Nederlandsche Bank betaalt aan toonder zooveel gulden.” Dat is een formeele betalingsbelofte. Het papier, dat het Rijk uitgeeft, vermeldt, dat het ter betaling wordt aangenomen door de Nederlandsche Bank en aan alle Rijkskantoren inwisselbaar is in zilver. Dat is betalingsbelofte, dat is credietpapier.

Prof. Van Gijn heeft van den aard van dit papier een zonderlinge opvatting. Het bevat „slechts” de belofte, dat de Staat zelf het in betaling zal aannemen. Verder „ontleent het zijn waarde grootendeels aan *het feit*, dat men hoogstwaarschijnlijk anderen bereid zal vinden in de plaats daarvoor een zekere hoeveelheid goederen of diensten in ruil te geven.” „Garandeeren kan de Staat dit moeilijk, want hij kan niemand tot eenigen ruil dwingen.”

Hoe hebben wij het nu? Ontleent het papiergeld zijn waarde aan het feit, dat een ander het wel in betaling zal aannemen? Maar de ander *moet* het in betaling aannemen, omdat het wettig betaalmiddel is en ik mijn schuld ermede kan kwijten. Aldus staat het met markbiljetten volmaakt gelijk. Maar de *waarde* wordt daardoor toch niet bepaald? Indien het te allen tijde onvoorwaardelijk tegen goud inwisselbaar was, zou daardoor de waarde zijn bepaald. Nu het slechts inwisselbaar is tegen zilver, van minder intrinsieke waarde dan het goud, wordt de waarde daarboven alleen bepaald door het crediet van den Staat of de Bank, die het uitgeeft. Is dit goed, dan is de inwisselbaarheid tegen edel metaal onverschillig. Houdt het crediet op, dan vervalt ook de inwisselbaarheid tegen zilver. En dat crediet is bepaald door de factoren, die ik heb aangegeven. Natuurlijk kan ook wanbeheer geldbederf veroorzaken; doch onder wanbeheer blijven vermogen en werkkraft niet in stand, en bij gunstigen economischen toestand is wanbeheer niet aannemelijk.

Het beroep van prof. Van Gijn op Rusland, Duitschland en Oostenrijk is evenmin gelukkig.

De bezitters van „Russen” en van „Hongaren” hebben gemeend, zich in veiligheid te bevinden, omdat de betalingsbelofte luidde in het eigen geld van den bezitter, of in goud. Zoolang het Russische of Hongaarsche geld niet was „bedorven”, ging het goed en was de Russische leening in vreemd geld overbodig. Zoodra echter het eigen geld van den schuldenaar naar den kelder was gegaan, omdat zijn vermogen en werkkraft waren verdwenen, baatte de betaalbaarheid in vreemd geld niet meer, want de schuldenaar „verkeerde in den toestand, dat hij had opgehouden hierin te betalen”, omdat hij niet kon. Hij was failliet. Daartegen baat de schoonste belofte niet.

En Duitschland? Prof. Van Gijn geeft de voorstelling, alsof de mark gekelder is doordat het Duitse volk na het einde van den oorlog „lustig heeft verder geleefd” en „zich heeft veroorloofd veel minder te werken”. Dat kan niemand meenen, die van Duitschland iets meer heeft waargenomen dan eenige uiterlijke verschijnselen. Tijdens den oorlog heeft Duitschland geheel zijn vermogen verteerd; de uitgaven gingen door; leenen kon het niet; papiergeld maken was de eenige uitkomst. Hoe meer papiergeld, bij gebrek aan vermogen, des te lager de waarde. De

prijzen stegen; de loonen moesten stijgen. Nieuw papiergeld werd aangemaakt; nieuwe waardedaling: men zat in den fameuzen vicieuze cirkel.

Het moge waar zijn, dat Duitschland tegen betaling met in waarde dalend papier zich nog een en ander uit het buitenland heeft kunnen koopen; de hoofdoorzaak van het papierbederf is geen andere, dan de wanverhouding tusschen het uitgegeven bedrag en het overgebleven vermogen.

Oostenrijk was er nog erger aan toe. Het kleine stukje, dat de wijzen van Versailles ervan hebben heel gelaten, bleef zitten met geheel het ambtelijk apparaat van het verdwenen groote rijk, en zonder vermogen.

* * *

De critiek van prof. Van Gijn is hiermede tot de ware afmeting teruggebracht: ik meen, dat mijn „eenvoudige” stelling is overeind gebleven.

Waarom de geleerde schrijver zich niettemin zoo heeft ingespannen? Omdat hij bevreesd is, dat ons volk den nadruk zal gaan leggen op den eisch tot behoud van de volkskracht. Hij vreest, dat op uitgaven daarvoor niet voldoende zal worden bezuinigd.

Waarom hij den eisch: „wij willen niets dan *blijven stijgen*, materieel en cultureel”, tusschen aanhalings-teekens plaatst, weet ik niet. Ik heb dien eisch niet gesteld. Integendeel: ik heb geen gelegenheid verzuimd om in het licht te stellen, dat wij de noodlottige *daling* zooveel mogelijk moeten tegenhouden.

Een van de maatregelen, daartoe noodig, is stellig het gebruik van „versterkende middelen”. Ik vrees inderdaad, dat met prof. Van Gijn als eenig geneesheer aan het ziekbed, de patiënt zou bezwijken. Te meer, waar hij de onthouding van de versterkende middelen paart aan uitgaven voor nieuwe kanonnen ten behoeve van „het harmonisch geheel”, waarvan wij eenige dagen geleden in zoo geestdriftige bewoordingen hebben hooren spreken.

H. P. MARCHANT.

Scheveningen, 26 November 1922.

REDELIJKE LOONEN.

Onder dezen titel schrijft de heer Triebels in „Economisch-Statistische Berichten” van 15 November een artikel, waarin hij een pleidooi levert voor verlaging van de loonen van het personeel in Overheidsdienst.

Hij vraagt o.a.:

„Is het redelijk, tegenover de werkgevers en arbeiders in het particuliere bedrijf, dat de Overheid gemiddeld een loon betaalt, dat 33 pCt. hooger is dan soortgelijke arbeiders in het particuliere bedrijf?”

Het antwoord wordt gesuggereerd; het is volgens den heer Triebels niet redelijk.

Wij meenen goed te doen, over deze aangelegenheid een enkel woord te zeggen. Het loonvraagstuk van het Overheids- en Semi-Overheidspersoneel zal ook in de toekomst nog voortdurend weer aan de orde komen.

Allereerst moeten we opmerken, dat niemand vol kan houden, dat dienaren van de gemeenschap een hooger inkomen moeten hebben dan de leden, dier gemeenschap voor soortgelijken arbeid ontvangen.

Ook de socialistische arbeiders-beweging heeft dat nooit beweerd.

Over de loonen in het gesocialiseerde bedrijf, dat economisch dezelfde functie zal hebben als nu het Overheidsbedrijf heeft, wordt in de socialisatiestellingen van het N. V. V. gezegd:

„De minimale arbeidsvoorwaarden — voor wat betreft de loonen en den arbeidsduur — behoeven zich niet te verheffen boven die, welke voor soortgelijken arbeid in kapitalistische bedrijven gelden. Eerst wanneer de bedrijven grotendeels zijn gesocialiseerd, zullen nieuwe loonnormen mogelijk zijn en zal de belooning van den arbeid in verhouding kunnen worden gebracht tot de maatschappelijke productie.”

In het socialisatierapport der S.D.A.P. wordt over deze materie geschreven:

„De arbeidsvoorwaarden van hen, die in het bedrijf werkzaam zijn, moeten door de bedrijfsleiding, in overleg met de

vakverenigingen, vastgesteld worden. De ervaring heeft geleerd, dat politieke lichamen in deze geen rol behooren te vervullen. Deze voorwaarden dienen aan alle redelijke eischen te voldoen, doch mogen niet of niet belangrijk boven die, welke gelden voor soortgelijken arbeid in andere bedrijven, uitgaan.”

Deze formules verschillen niet zooveel van die van den heer Triebels. In de stellingen van het N.V.V. is zelfs de frase over redelijkheid weggelaten, omdat ze niet de minste waarde heeft in de practijk. Redelijk toch is een subjectief begrip; ieder houdt er zijn eigen opvatting over redelijkheid op na. De vraag, wiens redelijkheidsbegrip het zal winnen, hangt naast den factor van de economische mogelijkheid, van de machtsfactoren af.

De formule geeft echter, ook zonder de redelijkheidsfrase, niets meer dan een principiëelen grondslag. In de practijk is het vraagstuk van de loonbepaling ietwat gecompliceerder dan in een theoretische, abstracte redeneering.

Zoo komen wij voor de oogenblikkelijke practijk, redeneerende van uit hetzelfde uitgangspunt als de heer Triebels, voor het loon van het Overheids- en Semi-Overheidspersoneel tot andere conclusies dan hij, omdat wij het klassebelang der arbeiders als richtsnoer hebben en de heer Triebels dat der werkgevers.

In een periode van crisis dalen de loonen; deze loondaling volledig tegen te houden, is niet mogelijk. Door den factor, vertegenwoordigd in de machtsformaties der werkgevers tegen de arbeiders, hebben de loonen in crisistijd echter de neiging te dalen beneden de economisch noodzakelijke grens. De economische mogelijkheid alleen bepaalt niet de hoogte van het loon; de machtsverhoudingen tusschen patroons en arbeiders oefenen eveneens zeer grooten invloed uit.

Deze machtsverhoudingen worden niet alleen bepaald door economische factoren. De stand en de financieele kracht der arbeidersorganisaties oefenen daarop hun invloed uit; is deze kracht, om welke reden ook, gering, dan zullen de loonen verder naar beneden worden gedrukt dan economisch noodzakelijk is.

Kan het bedrijf voor een groot deel met ongeschoolde arbeiders werken, dan oefent de algemeene werkloosheid een grooten invloed ten nadeele der arbeiders uit. De zwakke Deutsche valuta brengt op het oogenblik groote massa's arbeiders over de grens, die bereid zijn, voor een niemendalletje te gaan werken en daardoor eveneens een loondrukkende factor zijn.

In het algemeen kan dan ook worden aangenomen, dat tal van factoren zoo nadeelig voor de arbeiders werken, dat daardoor de loonen in vele gevallen meer dalen dan noodzakelijk is. Wanneer men in dezen met zedelijke oordeelvellingen wil werken, zou men het zoo kunnen zeggen, dat een deel van de loonsvermindering, die in de particuliere bedrijven plaats vindt, onredelijk is, want niet economisch geboden.

Wie den eisch stelt, dat de loonen van het Overheids- en Semi-Overheidspersoneel ook in dagen van crisis de loondaling van de arbeiders in de particuliere bedrijven op den voet volgen eischt dat dit personeel onredelijk zal worden betaald, loonen zal beuren, die lager zijn dan het welvaartspeil van soortgelijken arbeid verrichtende leden der gemeenschap zou kunnen zijn, wanneer niet de machtsverhoudingen den werkgevers gelegenheid hadden gegeven, het loon lager neer te drukken, dan door de economische noodzakelijkheid wordt geboden.

De socialistische arbeidersbeweging kan zich tegen dergelijke in naam der redelijkheid gevraagde maar desondanks zeer onredelijke loonpolitiek, niet anders dan verzetten.

Wenschen wij, dat door de Overheid met de bovengenoemde factoren wordt gerekend, de socialistische arbeidersbeweging wenscht, dat er ook met andere factoren gerekend zal worden.

Op de crisis volgt steeds een periode van betere conjunctuur, waarin de arbeiders — mits goed georganiseerd en niet voor strijd terugschrikkend — een

betere kans hebben, de loonen te brengen op het peil, dat economisch mogelijk is.

In zulk een tijd is het van het grootste belang voor de arbeiders in de particuliere bedrijven, dat een belangrijk deel van hun klasse als het Overheidspersoneel is, niet de daling heeft meegemaakt tot beneden de grens van wat economisch mogelijk zou zijn geweest. Dat is dan een stimulans voor de loonstijging van andere groepen.

Om deze redenen zullen de arbeiders in de particuliere bedrijven zich dan ook niet uit overwegingen van redelijkheid aansluiten bij hen die willen, dat de Overheid ten opzichte van de loonen van het Overheidspersoneel de particuliere werkgevers op den voet en ten volle volgt.

Integendeel, uit welbegrepen klassebelang zullen zij het Overheidspersoneel steunen, om het volgen zoowel wat het tempo als wat het bedrag der loondaling betreft, op grooten afstand te doen plaats hebben.

Eerst dan wanneer de toestand in het bedrijfsleven is genormaliseerd en het toekomstig normale peil, waarop de bevolking leven kan, meer nauwkeurig is vast te stellen, zullen algemeene formules als de heer Triebels in zijn artikel in navolging van de stellingen van het N.V.V. en het socialisatierapport der S.D.A.P. aangeeft, practisch werktuig bij de loonbepaling van het Overheidspersoneel kunnen zijn

R. STENHUIS.

BEZUINIGING DOOR ORGANISATIE.

Het Fayolisme.

In het nummer van 7 Juni ll. heeft Mr. A. van Doorninck, griffier der Staten van Utrecht een artikel geschreven over bezuinigingsmethoden, waarin door hem critiek wordt uitgeoefend op de wijzen waarop getracht wordt tot bezuiniging te komen in de overheidsadministratie. Hij bespreekt achtereenvolgens de bezuinigingscommissies uit de burgerij, de officieele bezuinigingscommissies en de bezuinigingsinspecteurs en toont aan, dat aan deze pogingen dezelfde grondfout kleef — het zijn pogingen van buiten af:

„Met geweld en openbare critiek valt er te bezuinigen, indien er bepaalde en voor de hand liggende misstanden zijn op te ruimen, maar de besparingen en bezuiniging waar het hier om ging verkrijgt men niet langs dezen weg. Daarvoor is vóór alles de medewerking noodig van alle onderdeelen van het geheele organisme.”

„Ieder ambtenaar heeft tot plicht, zijn werk zoo goed mogelijk te verrichten. Dat is niet alleen zijn plicht, maar dat is tevens zijn belang en het behoort ook zijn lust te zijn. Nu komt de bezuiniging. Dat beteekent het werk moet minder gaan kosten, met behoud van zooveel mogelijk van de kwaliteit en voorzoover dit laatste niet mogelijk is, met prijsgeving van datgene, wat in het algemeen belang het best kan gemist worden. Het is duidelijk, dat hierdoor aan het werk nieuwe en hoogere, zoowel zakelijke als persoonlijke eischen worden gesteld, eischen zelfs, die dikwijls maar niet zoo op eenmaal zonder nader onderzoek bevredigd kunnen worden en die, voorzoover ze eenmaal bevredigd zijn, een voortdurende en nauwlettende zorg en toewijding vereischen om in stand te blijven. Deze eischen kan men wellicht tot op zekere hoogte bereiken met dwang. Men kan voorschriften geven, waaraan de ambtenaren hebben te voldoen. Maar werkelijke bezuiniging van eenige practische beteekenis vereischt meer dan met dwang is te verkrijgen.”

Ik heb hier iets uitvoerig geciteerd, omdat ook naar mijne opvatting hierin het zwaartepunt der quaestie is gelegen. Er moet gestreefd worden naar het vormen van een dergelijken ambtelijken geest, dat de wil gericht is op het leveren van arbeid met zoo goed mogelijk rendement. Deze gedachte is door mij elders nader ontwikkeld,¹⁾ waarbij ik tevens de methode behandeld heb, waardoor het beoogde doel m.i. het best zou kunnen worden bereikt. Het denkbeeld, door den heer van Doorninck aangegeven en bij de provinciale griffie van Utrecht in toepassing gebracht, lost zich daarin als vanzelf op.

¹⁾ Militairrechtelijk tijdschrift, Sept. 1922: Bestuursorganisatie op economischen grondslag.

Ik zal trachten de hoofdlijnen dezer methode in zoo beknopt mogelijken vorm hier mede te deelen.

Wat in de overheidsadministratie m.i. het meest wordt gemist, al komt zij natuurlijk hier en daar wel voor, is *doelbewuste leiding*. Het systeem, dat ik op het oog heb, stelt zich in de eerste plaats ten doel het vormen van leiders.

In 1917 verscheen van de hand van Henri Fayol een werk: „Administration industrielle et générale”¹⁾ dat in korten tijd in Frankrijk grooten opgang heeft gemaakt en dat zijn invloed ook reeds in het buitenland begint te doen gevoelen. Als directeur van een groote onderneming²⁾ had hij in de practijk ondervonden, welke eigenschappen van het personeel voor een onderneming van de meeste waarde zijn en daaruit een reeks van stellingen afgeleid, die de grondslagen vormen, waaruit hij en zijn volgelingen een systeem van organisatie hebben opgebouwd.

Zooals Fayol zelf zegt, heeft zijn arbeid hierin bestaan, dat hij in de leiding van zaken de empirische administratie heeft vervangen door een wetenschappelijke administratie: „On peut dire, que jusqu'ici l'empirisme a régné dans l'administration des affaires. Chaque chef gouverne à sa façon sans s'inquiéter de savoir s'il y a des lois qui régissent la matière. L'absence de doctrine laisse libre cours à toutes les fantaisies” . . . et à tout le gâchis!

Il faut donc introduire la *méthode expérimentale* comme Cl. Bernard l'avait introduite dans la médecine. C'est-à-dire: observer, recueillir, classer et interpréter les faits. Instituer des expériences. Tirer des règles.”

In tegenstelling met Taylor analyseert Fayol niet den handenarbeid, maar den geest, die als motor van den arbeid optreedt. Hij gaat na welke eigenschappen voor de verschillende arbeidsverrichtingen van betekenis zijn. Hij analyseert ook het bedrijf om zich rekenschap te kunnen geven, welke functies daarvoor het belangrijkste zijn en langs dezen weg te komen tot eene theorie, welke men zou kunnen noemen: *de leer van het beheer van ondernemingen en van de leiding van menschen*.

Fayol merkt op, dat alle operaties waartoe eene onderneming aanleiding geeft, kunnen worden gebracht tot de zes volgende groepen: 1o. technische (productie, fabricatie, omzetting); 2o. commercieele (kooop, verkoop, ruil); 3o. financieele (verwerven en beheer van kapitaal); 4o. veiligheid (bescherming van personen en goederen); 5o. comptabele (inventaris, balans, kostprijs, statistiek enz.); en 6o. *administratieve operaties (vooruitzien, organiseren, bevelen, coördineeren en controleeren)*.

Terwijl de eerste vijf functies geen nadere verklaring behoeven, is dit met de zesde wel het geval. De eerste vijf omvatten nauwkeurig te omlijnen werkzaamheden: de beteekenis van de zesde wordt het beste begrepen door haar tegenover de andere te stellen.

Tot geen van deze vijf behoort de plicht om het algemeene werkplan voor de onderneming op te stellen, het lichaam daarvan te organiseren, alle pogingen te richten op het doel der onderneming en een harmonische samenwerking te verzekeren.

Deze plichten vormen een afzonderlijke functie, die Fayol aanduidt met den naam administratie en die hij als volgt definieert.

Administratie is vooruitzien, organiseren, bevelen, coördineeren en controleeren.

Vooruitzien d.i. toekomstige mogelijkheden doorgronden en het werkplan opstellen;

organiseren d.i. het materieele en sociale organisme van de onderneming vaststellen;

bevelen d.i. het personeel doen arbeiden;

¹⁾ Paris, Dunod.

²⁾ Op 25-jarigen leeftijd in 1866 directeur van een steenkolenmijn te Commentry werd hij in 1888 directeur-generaal der constructiewerkplaatsen van de Société Commentry-Fourchambault-Decazeville, welke ten doode scheen opgeschreven, doch door hem geheel werd opgewerkt.

coördineeren d.i. het verbinden en harmonieeren van alle handelingen;

contrôleeren d.i. het waken, dat alles geschiedt overeenkomstig de vastgestelde reglementen en de gegeven orders. ¹⁾

Men ziet, dat de beteekenis, die Fayol heeft gegeven aan het begrip „administratie”, ruimer is dan die welke in het dagelijksch leven daaraan wordt gehecht, maar voelt tevens, dat hetzij men met overheidsadministratie, hetzij met de administratie van een particuliere onderneming te maken heeft, een methodisch administreeeren in den zin als door Fayol bedoeld, daarvoor van het grootste belang is.

Administreeeren is niet een voorrecht, dat alleen aan den chef toekomt of een plicht, die alleen op hem rust, maar het is een functie, die evenals de overige functies verdeeld is over het hoofd en de leden van het personeel.

In elk soort van onderneming is evenwel de hoofdbekwaamheid voor de ondergeschikte beambten de beroepsbekwaamheid, speciaal aan de onderneming eigen. Naarmate men hooger komt op de hiërarchische ladder, neemt de belangrijkheid van de administratieve bekwaamheid toe, die van de technische af. Voor het bedrijfshoofd is de administratieve bekwaamheid de voornaamste.

Naarmate eene onderneming groter is, naar die mate neemt ook de belangrijkheid van het bezit van administratieve bekwaamheid voor den chef toe.

Fayol betoogt daarom de noodzakelijkheid van administratief onderwijs voor alle klassen der samenleving. Administratieve opvoeding is niet alleen voor de dragers van het publiek gezag noodig, maar ook voor de geregeerden; zij is noodig zoowel voor de bedrijfsleiders als voor de arbeiders; zij is noodig voor iedereen. Zij behoort een deel te vormen van de algemeene cultuur.

Zoals Fayol zelf opmerkt bevat zijn leer geen nieuws. Het is een samenstel van ideeën, die aan allen bekend zijn, maar die nog slechts door weinigen worden toegepast.

Zij is samengesteld uit algemeene *principes*, *grondregels* en *werkmethodes*.

Voor een juiste opvatting omtrent de beteekenis van de *principes* moet worden bedacht, dat de administratieve functie slechts werkt door middel van den mensch en ook slechts den mensch treft. Het zal haast nooit voorkomen, dat een principe tweemaal op geheel identieke gevallen toepassing vindt. Er moet rekening gehouden worden met verschillende en wisselende omstandigheden, met verschillende en wisselende menschen en andere veranderlijke elementen. Daarom moeten de principes soepel zijn en geschikt om aan de behoeften te worden aangepast.

De voornaamste door Fayol behandeld betreffen: De arbeidsverdeling; het gezag en als correlatief de verantwoordelijkheid; de discipline; de eenheid van leiding; de eenheid van bevel; centralisatie; de ondergeschiktheid van het particulier belang aan het algemeen belang; de bezoldiging van het personeel; billijkheid in de behandeling van het personeel; stabiliteit van het personeel; eendracht van het personeel; initiatief. ²⁾

De door Fayol opgestelde *grondregelen* worden door hem gegroepeerd, naarmate zij betrekking hebben op de verschillende elementen van de administratieve functie. In verband daarmee behandelt hij ook verschillende *werkmethodes*, welke bedoelen een goede administratie te verzekeren. In verband met de beschikbare plaatsruimte moet ik er mij toe bepalen bij

¹⁾ Voor de verdere ontwikkeling dezer begrippen zie: Bestuursorganisatie op economischen grondslag, t.a.p.

²⁾ Zie voor de ontwikkeling dezer punten in het bijzonder: l'Éveil de l'esprit public (Études publiées sous la direction de M. Henri Fayol, Paris, H. Dunod et E. Pinat, éditeurs, 1918) en daarin een lezing door hem gehouden in de Société d'encouragement pour l'industrie nationale op 24 Nov. 1917.

wijze van voorbeeld enkele van deze laatste hier te behandelen.

Zoo wijst Fayol erop, dat de *voorzorg*, het eerste door hem genoemde element der administratieve functie, haar voornaamste uiting vindt in het opstellen van het werkprogram. Het spreekwoord „gouverner c'est prévoir”, geeft een duidelijk denkbeeld van het gewicht, dat men te hechten heeft aan de voorafgaande overweging in zaken van aanbelang.

Het opstellen van het werkprogram is een van de belangrijkste en moeilijkste zaken. In groote ondernemingen vindt men, behalve het algemeene programma, een commercieel programma enz., of een algemeen programma en een bijzonder programma voor elken bijzonderen tak van dienst. Maar al deze programma's zijn onderling zóó verbonden, dat zij tot een eenheid zijn geworden en elke wijziging van een dier programma's doet zich op het algemeen programma gevoelen.

Het programma moet soepel genoeg zijn om onder den invloed van de omstandigheden of om andere redenen te kunnen worden gewijzigd. Verder moet het zoo nauwkeurig omschreven zijn, als de onbekendheid met de factoren, die de toekomst beheerschen, toelaat. Een eenvoudige richtlinie moet volstaan voor het ver verschiet; vóór dat het oogenblik van uitvoering is gekomen, zullen nadere gegevens zijn verkregen om de te volgen gedragslijn te bepalen.

Wat de verdere bijzondere eigenschappen betreft, die een werkprogram moet bezitten en die afhangen van den aard en den omvang der onderneming, waarvoor het wordt opgesteld en van de bijzondere omstandigheden, waarin zij verkeert, deze kunnen slechts worden bepaald door vergelijking met programma's van andere gelijksoortige ondernemingen, die in de uitvoering doeltreffend zijn gebleken. Men moet dus voor ieder geval in de practijk elementen van vergelijking, voorbeelden, zoeken, zooals de architect doet, die opdracht heeft gekregen voor het ontwerpen van een gebouw.

Een tweede hulpmiddel van beteekenis is het *tableau van het personeel*. Beter dan eenig ander middel helpt het om den regel te verwezenlijken: „een plaats voor ieder man en ieder man op zijn plaats”. Door een overzichtstabel kan men met één oogopslag, beter dan door een lange omschrijving, het geheele organisme leeren kennen, met zijn verdeling in diensttakken en zijn hiërarchische verhoudingen. Men kan zien of er sprake is van inbreuk op goede arbeidsverdeling, doordat werkzaamheden die één geheel vormen bij verschillende afdelingen zijn ondergebracht, doordat voor bepaalde werkzaamheden geen functionaris is aangevozen, enz. Het tableau van het personeel is niet alleen van beteekenis ten tijde van den oorspronkelijken opzet, maar ook bij iedere verandering, die in de werkzaamheden wordt gebracht, omdat deze haar invloed op het geheel kan doen gevoelen. Wanneer het tableau geregeld wordt bijgehouden, is het een instrument van groot nut voor de directie.

Het *hulpbrugje*, „la passerelle”, is iets wat in den ambtelijken dienst veelvuldig toepassing vindt, maar wat in het systeem van Fayol zijn beteekenis daaraan ontleent, dat hij het uitdrukkelijk gesanctionneerd wil zien.

Het doel hiervan is, den omhaal van den hiërarchischen weg te bekorten. Wanneer een ambtenaar bij zijn arbeid inlichtingen noodig heeft, die behooren tot de competentie van een anderen ambtenaar bij een anderen tak van dienst werkzaam, dan zal een groote tijdsbesparing worden verkregen, indien hij zich om die inlichtingen rechtstreeks tot den competenten ambtenaar kan wenden, zonder dat zijn verzoek eerst de hiërarchische ladder moet opklimmen en afdalen en het antwoord denzelfden omweg in omgekeerde richting moet afleggen.

De rechtstreeksche verbinding tusschen twee personen, die elkaar noodig hebben, kan van toevalligen, voorbijgaanden aard zijn, doch zij kan ook een blijvend karakter dragen. In het eerste geval kan zij ge-

volg zijn van eigen initiatief, in het tweede moet zij op een uitdrukkelijk voorschrift berusten. In beide gevallen behooren de chefs der betrokken ambtenaren op de hoogte te worden gebracht van hetgeen tusschen hen is omgegaan.

Wordt door deze methode het verantwoordelijkheidsbesef en de toewijding van den ambtenaar bevorderd, dit is niet minder het geval door een ander hulpmiddel: „de conferentie”, de geregelde bijeenkomsten van de chefs met hun onmiddellijk ondergeschikten. Deze kunnen op elk niveau der hiërarchie bestaan. Hoe dichter een chef bij zijn personeel staat, hoe minder de behoefte aan organisatie van het onderling contact zich doet gevoelen, maar vooral in de hoogste rangen is het noodig, niet alleen, opdat de leider worde ingelicht omtrent den gang van zaken in elken tak van dienst, maar ook om de samenwerking tusschen de verschillende takken te verzekeren en om de vraagpunten van gemeenschappelijk belang, die zich voordoen, gezamenlijk op te lossen.

De chefs brengen naar hun tak van dienst de vernieuwing van de eenheid van gedachte over, die de geheele administratie moet beheerschen. Naarmate de onder hen ressorteerende afdelingen meer of minder zelfstandigheid bezitten, naar die mate zal het meer of minder noodig zijn, dat zij op hun beurt met de afdelingschef samenkomen om de coördinatie van den arbeid dier afdelingen te bevorderen.

Het bovenstaande, hoewel zeer schematisch, is naar mijne meening voldoende om te doen zien, dat de gedachtegang van Fayol, door hem opgebouwd op grond van zijn jarenlange ondervinding in het particulier bedrijf, principieel niet in strijd is met het karakter van den arbeid in den Staatsdienst.

Integendeel, terwijl het moeilijk zal zijn om den prikkel van het eigenbelang, die in het particulier bedrijf op den voorgrond treedt en waaraan ook Fayol blijkens zijn stelregelen veel waarde hecht, op een zelfde peil te brengen in den ambtelijken dienst, zoo worden toch door de methoden van Fayol de middelen aangeboden om de essentieele drijfveeren voor de ambtelijke praestatie, het plichtsgevoel en het algemeen belang, tot hoogere ontwikkeling te brengen.

Wordt de ambtenaar aan zichzelf overgelaten, dan zal het besef van het algemeen belang meer en meer voor hem vervagen. Elke tak van dienst krijgt de neiging tot zelfgenoegzaamheid, in plaats van zich te beschouwen als een rad eener groote machine, waarvan alle deelen in onderlinge overeenstemming moeten arbeiden. De methoden van Fayol hebben de strekking het gevoel van saamhoorigheid te versterken.

Naarmate zijn denkbeelden gemeen goed zullen zijn geworden, zullen zij hun invloed meer op de geheele menschelijke samenleving doen gevoelen. Een ieder kan te eeniger tijd geroepen worden om als leider van anderen op te treden. Daarom zijn Fayol en zijn aanhangers van meening, dat het de taak der opvoeding is het individu daarvoor voor te bereiden; school en huisgezin hebben daarmede meer dan tot nu toe rekening te houden, doch vooral het hooger onderwijs, zoowel technisch als wetenschappelijk, heeft daarbij een taak te vervullen. In afwachting daarvan kan een aanvang er mee gemaakt worden, enkele methodes, die in de practijk hebben voldaan en die voor een onmiddellijke toepassing geschikt zijn, zoowel in private ondernemingen als in den overheidsdienst in te voeren. De daardoor geschapen goede administratieve begrippen zullen zich verbreiden en onder den drang van den nood der tijden, zal sneller dan anders de weg worden bereid voor een hervorming, welke het rendement van den maatschappelijken arbeid in moreel, zoowel als in materieel opzicht, zal verhoogen.

's-Gravenhage, September 1922.

ROMEIJN.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

De regeeringsplannen ten aanzien der werkloosheid; inter-imperial trade; de

a.s. conferentie over het schadevergoedingsvraagstuk.

Onze Londensche correspondent schrijft ons, d.d. 2 December 1922:

The House of Commons has this week concentrated mainly on unemployment, for the Irish Bill was recognised by most people as not a subject for fierce controversy. The level of debate has been a high one and there was a general tendency not to shirk the importance of the issues involved. It was natural for the Opposition to concentrate on the folly of the Reparations Policy, and to attack the assumption that it would be possible to revive British trade by merely concentrating on the trade within the Empire. Now that we have a Government which is approved of by the prosperous classes in the country, it is possible to speak the truth on the subject without reproach, and therefore there has been a refreshing recognition of the fact that a large part of these so-called „doles” has really been provided by the workers themselves, and by no means represents merely a present at the expense of the other classes in the State. Much interest was manifested at the beginning of the week at the news that the railway managers and Mr. McKenna had been called into consultation with the Government, and though there is nothing new in the concrete proposals which the Government presented to the House, yet they will serve to alleviate a situation which, as everybody recognises, cannot be fundamentally altered without a change in world policy.

Broadly, then, the Government proposes the following steps. 1) The Exports Credits scheme will be extended, if there is shown a necessity therefor. On the other hand, as foreshadowed last week, the Trade Facilities Act will be extended so that the State will have power to guarantee up to £ 50 millions. At the same time the railway companies were going to push forward development work; already work to the extent of £ 5 millions was to be undertaken, whilst electrification schemes were also being discussed again. Further, £ 10 millions were to be spent on extending and developing electrical supply. Again, the development of roads was to be pushed on. The Government would assist the local authorities in the Manchester-Liverpool main road scheme to the extent of £ 1½ mills. The assistance to the local authorities, for which the Unemployed Grants Committee had been set up, had so far spent £ 23 out of the £ 30 mills. which they were authorised to spend. They were now to revert to the system by which the Committee paid up to 60 pCt. of the wages bill, and this would absorb another £ 600.000. The Office of Works was to be given £ 300.000, the Post-Office was to be given £ 1 mill., a grant £ 175.000 will be made for drainage schemes in England and Wales, and a similar amount would be spent in Scotland. A sum of £ 100.000 will be spent on afforestation. £ 10 millions are to be spent by the Road Fund on ordinary maintenance and improvement. The ordinary unemployment insurance would necessarily have to be carried on, and some £ 35 millions would be available, on the basis of 22 weeks benefit, to which the majority of the unemployed would be entitled.

It is of course, easy to attack the Opposition parties on the question of Reparations and ask, as the Premier did on Friday, whether this country should be the only one to pay an indemnity. Why should the transfer of the German ships do any more harm than their use by the Germans would have done? The answer that thereby the British owners had not to buy ships, and the German volume of trade was cut down, so that the total trade of the world was less, was not pointed out by anybody. The real issue was pointed to by the Premier himself: there was a lack of confidence in the world which was holding up business. Mr. Bonar Law begged business men to think that much could be done even if Central Europe was in chaos; an „immense improvement” was possible even without the

1) [Verg. pgn. 1053 van dit nummer. — Red.]

recovery of Germany. He again quoted figures to show that our trade with the white Empire was very large, and hinted that he would not be afraid of „a little inflation”, if this was necessary to secure the £ 100 millions or so which could be spent with profit on developing the capital resources of the Empire. It is now known that the new Economic Conference of the Empire will meet sometime in the new Year: meanwhile the more ardent Imperialists are pressing forward the idea of „organised emigration”. Unfortunately, Lord Haig has come out as a critic of these proposals: instead of the colonies being an area flowing with milk honey for the ex-service men, he is getting appeals for assisting stranded emigrants, and in one case was actually asked for £ 1000 by a colonial authority. He objected to the pushing of these schemes until the Dominions had got their own house in order.

There is one further point which arises out of this most important debate. The Government have announced their sympathy with the idea of insurance by industries, a policy which has now been definitely banned by the Labour Party, on the very sound principle that it is fatal to those trades in which the need for insurance is greatest, whilst it benefits those very industries where employment is most steady. The proper policy is one of general insurance, for that means the weak can be helped by the strong.

The meeting of the Allied Premiers next week to discuss Reparations brings this eternal issue to a head again. The Premier has not yet committed himself: that some reparation to meet damage done is surely not unjust is the line which he advanced in the House. But in one most important matter there has been a change in the situation: the Government has announced that it considers the position as not biased by the Balfour Note: the Government, stated Mr. Law on Monday, held itself free to re-consider the whole issue of inter-Allied debt. Mr. Harvey, the American Ambassador, meanwhile, has been making the U. S. A. position clear again: the United States and this country were the two great creditor nations, and there was nothing unjust in being a creditor nation. The United States had been a debtor nation in the past, and a hardworking one, and whilst neither nation should forget the common tradition of „live and let-live”, whilst „neither of us is a cannibal, nor a Shylock”, yet the United States claimed the same privilege that the United Kingdom had long enjoyed, and still in fact enjoyed. It is perhaps a little too much to remember on these occasions that there is some economic difference between the loans for railway building which America enjoyed in the past, and the loans which America granted for war purposes in the last eight years.

AANTEKENINGEN.

Het werkloosheidsvraagstuk in Engeland. — In het nummer van 15 November werd een kort overzicht van de regeling der werkloosheidsverzekering gegeven. Hieronder volgen thans eenige mededeelingen over den opzet van de armenzorg, enkele statistische gegevens, benevens een overzicht van de voornaamste maatregelen op het gebied der werkverschaffing.

De traditioneele wijze waarop in Engeland de nood ontstaan door werkloosheid wordt verlicht, is door armenzorg, onder leiding der Armenraden (Boards of Guardians). Gedurende 1920 en 1921 klopte menigcen, die niet verzekerd was en bedreigd werd met groote armoede, bij het armbestuur aan, evenals velen, voor wie, hoewel verzekerd, de ondersteuning niet voldoende was voor het eigen onderhoud en dat van hun gezinnen. Gedurende den winter van 1921 op '22 ontvingen driemaal zooveel personen ondersteuning als in 1915 en twee en een half maal zooveel als in 1910.

De armbesturen hadden dus groote bedragen noodig en als gevolg hiervan trad een aanzienlijke verhooging

van dat deel der plaatselijke belastingen op, dat zijn oorzaak vindt in uitkeeringen krachtens de Armenwet.

Het algemeen toezicht op het werk der armbesturen ressorteert onder het Ministerie van Gezondheid. In een circulaire van 8 September 1921 heeft de Minister van Gezondheid uiteengezet, welke regelen naar zijn meening en die van de Poor Law Unions het verlenen van steun moeten beheerschen. Vooropgesteld wordt, aangezien armenzorg zich behoort te beperken tot het noodzakelijkste om den nood te verzachten, dat het bedrag der ondersteuning lager moet zijn, dan hetgeen een onafhankelijk werkman, die zichzelf door eigen arbeid onderhoudt, verdient. De tweede regel is, dat geen ondersteuning mag worden gegeven zonder volledig onderzoek naar de omstandigheden, waarin iedere aanvrager verkeert, waarbij van dezen laatste een ondertekende opgave moet worden geëischt van het totale inkomen van de huishouding uit iedere bron van inkomen. De derde regel is, dat het grootste deel van de toegekende ondersteuning niet in geld, maar op vertoon van een bon in goederen zal worden verstrekt, uit de eigen voorraden van het armbestuur of door plaatselijke handelaren. Verder is er bij de armbesturen op aangedrongen, dat alle ondersteuning van personen boven een en twintig jaar of van hun echtgenooten of eenig lid van het huisgezin boven zestien jaar, zal worden verleend in den vorm van een voorschot, in die gevallen, dat een redelijk vooruitzicht bestaat, dat de ondersteunde binnen een redelijken tijd tot terugbetaling in staat zal zijn.

De kosten van ondersteuning worden normaliter uit de plaatselijke belastingen gedekt. Het is evenwel voorgekomen, dat de onverwachte toeneming van de kosten van ondersteuning tengevolge van de werkloosheid de begroting van een armbestuur in de war stuurde en dit in ernstige financieele moeilijkheden bracht, en ook wel, dat de jaarlijksche kosten van ondersteuning zoo hoog waren, dat zij een onredelijke last betekenden voor de belastingbetalers. Om aan deze abnormale gevallen tegemoet te komen werd bij de Local Authorities (Financial Provisions) Act 1921 machtiging gegeven de kosten te fundeeren door het opnemen van leeningen met een looptijd van ten hoogste 10 jaren. Half Juli 1922 waren dergelijke leeningen tot een bedrag van £ 6.204.776 op grond van deze wet door den Minister van Gezondheid goedgekeurd. Gewoonlijk werd een aflossingstermijn van twee jaar toegestaan, hoewel in verscheiden gevallen een van vijf jaren werd goedgekeurd.

Voor het tweede kwartaal van dit jaar wijst het verslag van het Ministerie van Gezondheid een groote toeneming in de kosten van armenzorg aan. De ernst van het werkloosheidsvraagstuk blijkt hieruit, dat terwijl eind Maart het aantal ondersteunden in Engeland en Wales 1.465.600 bedroeg, dus een zes en twintigste van de geheele bevolking, dit aantal eind Juni niet minder dan 1.769.400, d.i. een een en twintigste van de bevolking, beliep.

Het hoogste punt werd op 17 Juni bereikt, toen het

Einde van	Aantal werklooze leden van Vakverenigingen welke werkloosheidsuitkeering betalen, in procenten van het aantal leden.							
	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922
	%	%	%	%	%	%	%	%
Januari	2,2	2,6	0,3	1,0	2,4	2,9	6,9	16,8
Februari	2,0	2,3	0,3	0,9	2,8	1,6	8,5	16,3
Maart	1,9	2,1	0,3	1,2	2,9	1,1	10,0	16,3
April	1,7	2,1	0,3	0,9	2,8	0,9	17,6 ¹	17,0
Mei	1,9	2,3	0,4	0,9	2,1	1,1	22,2 ¹	16,4
Juni	1,9	2,4	0,4	0,7	1,7	1,2	23,1 ¹	15,7
Juli	1,9	2,8	0,4	0,6	2,0	1,4	16,7	14,6
Augustus	2,0	7,1	0,5	0,5	2,2	1,6	16,3	14,4
September	2,3	5,9	1,3	0,5	1,6	2,2	14,8	14,6
October	2,2	4,4	1,1	0,4	2,6	5,3 ¹	15,6	14,1
November	2,0	2,9	1,1	0,5	2,9	3,7	15,9	
December	2,6	2,5	1,4	1,2	1,2	6,0	16,5	

¹) Niet inbegrepen kolenmijwerkers.

aantal iets minder was dan 1.838.000, een nog nooit bereikt getal. Vóór Mei 1921 was het hoogste aantal ondersteunde personen 1.105.234 geweest, welk getal bereikt werd eind December 1862, tijdens de cotton-famine.

In het jaar vóór den oorlog was het door middel van de plaatselijke belastingen geheven bedrag, noodig om in de kosten van de Armenwet te voorzien, £ 12.060.000. Voor het begrootingsjaar 1921/22 wordt dit bedrag geschat op £ 35.700.000.

Een overzicht van het verloop der werkloosheid in de afgelopen jaren vindt men hiervoor:

Tusschen den wapenstilstand (11 Nov. 1918) en 19 Mei 1922 werden ter bestrijding der werkloosheid de volgende bedragen aangewend uit de openbare kas:

a. Van regeeringswege voor:	£
1. Werkverschaffing	26.819.600
2. Werkloosheidsuitkeeringen aan verzekerden en onverzekerden (deze laatste gestaakt Mrt. '21)	144.000.000
3. Opleiding voor een ander beroep	} 31.972.000
Steucomité	
Emigratie	
4. Exportcredieten	26.000.000 ¹⁾
5. Leeninggarantie	25.000.000 ¹⁾
6. Versnelde uitvoering van openbare werken	563.000
7. Landverschaffing aan oud-soldaten	1.523.860
8. Voorschotten aan graafschapsraden voor kleine pachtboeven voor oud-soldaten	12.269.000
	<u>268.147.460</u>
b. Van andere dan regeeringswege:	
1. Bijdragen der gemeenten aan de werkverschaffing	12.694.000
2. Bijdrage uit het National Relief Fund voor de maatregelen sub 3 hierboven	375.000
	<u>281.216.460</u>

¹⁾ Maximum toe te staan bedrag.

Bovendien hebben verschillende gemeentebesturen zelf nog de werkverschaffing ter hand genomen, na het inzetten der depressie. Hierbij is van September 1920 tot Mei 1922 een som van £ 450.000 aan loonen uitbetaald. De armbesturen hebben gedurende deze periode minstens £ 60.000.000 besteed aan ondersteuning buiten de armhuizen. Deze cijfers omvatten niet de voorschotten door het Ministerie van Gezondheid aan in moeilijkheden geraakte armbesturen.

Zooals blijkt uit bovenstaande statistische gegevens is tusschen 11 November 1918 en 19 Mei 1922 een bedrag van £ 26.819.600 uitgegeven voor de staatswerkverschaffing in den eigenlijken zin van het woord.

Thans staan de plannen tot werkverschaffing onder administratie of toezicht van het Unemployment Grants Committee, het transportministerie en dat van landbouw. Er bestaat echter een zekere mate van centralisatie, in zoverre als geen door den Staat gesteunde werkverschaffing wordt op touw gezet, tenzij de minister van arbeid verklaart, dat er aanzienlijke werkloosheid bestaat in het district, waarin het werk zal worden ondernomen en op geen andere wijze in deze werkloosheid is te voorzien.

In December 1920 besloot de Regeering financieelen bijstand te verlenen aan plaatselijke autoriteiten ten einde hen in staat te stellen werken van openbaar nut ter hand te nemen, met het doel de werkloosheid te verminderen. Te dien einde werd het Unemployment Grants Committee ingesteld, waartoe aanvragen om subsidie zijn te richten en waardoor de plannen onderzocht en subsidies toegewezen worden. Hierbij moest de Commissie o.m. de volgende algemeene beginselen in acht nemen:

In de eerste plaats zullen alleen werken goedgekeurd worden in die gevallen, waarin de minister van arbeid bovengenoemde verklaring aflegt. In de tweede plaats moeten de werken een zoodanig karakter hebben, dat het desbetreffende ministerie hen als werken van openbaar nut erkent. In de derde plaats mag het

subsidie in geen geval 60 pCt. van de loonlijst overschrijden. Ten vierde behoort bij de aanstelling de voorkeur gegeven te worden aan oud-soldaten.

Voor het begrootingsjaar 1921/22 werd een bedrag van £ 2.000.000 ter beschikking van de Commissie gesteld, waaraan voor 1922/23 £ 630.000 werd toegevoegd. Dit geld is geheel toegewezen, hoewel niet uitgegeven en heeft verschaft of verschaft nog werk aan ongeveer 110.000 arbeiders gedurende verschillende perioden. De totale kosten der ondersteunde werken worden op ongeveer £ 9.000.000 geschat.

In September 1921 werd het stelsel gewijzigd. Sindsdien wordt steun verleend op de volgende voorwaarden. Wanneer het werken betreft, waaruit inkomsten getrokken worden, wordt gedurende vijf jaren subsidie verleend tot 50 pCt. van de rente van leeningen aangegaan voor niet minder dan 10 jaren, ten einde de kosten der goedgekeurde plannen te dekken. Wanneer de werken geen inkomsten opleveren, wordt een subsidie verleend van 65 pCt. van rente en aflossing van deze leeningen gedurende hun halven looptijd, welke echter vijftien jaren niet mag overschrijden.

Op 31 Mei van dit jaar bedroeg de kapitaalwaarde der goedgekeurde, inkomsten opleverende werken £ 4.587.005 en die der geen inkomsten opleverende £ 12.655.358, te zamen £ 17.242.363.

Van dit totaal werd ongeveer 40,5 pCt. aangewend voor wegen en voetpaden, 20,3 pCt. voor rioleeringen, 11,6 pCt. voor electriciteitsbedrijven, 10,6 pCt. voor waterleidingen, 5,4 pCt. voor trambedrijven, 4,5 pCt. voor park en ontspanningsterreinen en de rest 7,1 pCt. voor kunstwerken aan de oevers van de zee en de rivieren, openbare instellingen, gasbedrijven, kerkhoven en diversen.

De wegen, waarvoor het Unemployment Grants Committee subsidie verleent — wel te onderscheiden van de Expedited Road Schemes van het transportministerie (zie hieronder) — worden alle door dit ministerie onderzocht voor ze door de Commissie worden goedgekeurd.

In totaal kan voor werken ter waarde van £ 12.000.000 gedurende dezen winter subsidie worden verleend, voor werken ter waarde van £ 3.000.000 is deze al toegestaan. Op het einde van October waren 31.176 werkloozen te werk gesteld.

In den herfst van 1920 werd een bijzonder fonds van £ 10.400.000 in het leven geroepen, ten einde den aanleg van nieuwe hoofdwegen te bevorderen en bestaande te verbeteren. Subsidie tot een bedrag van de halve kosten wordt verleend aan plaatselijke autoriteiten, die door het transportministerie goedgekeurde plannen uitvoeren en indien zij niet in staat zijn voor de andere helft te zorgen wordt de andere helft in een termijn van maximaal vijf jaren geleend tegen de rente door de schatkist te betalen. Voorwaarde is, dat minstens de helft van de kosten van het werk uit arbeidsloon bestaat; bedraagt dit minder, dan daalt het subsidie dienovereenkomstig. Het fonds werd in den herfst van 1921 met £ 2.000.000 vergroot. De volgende voorwaarden gelden thans voor alle werken, die eruit gesubsidieerd worden. In de eerste plaats moeten zooveel mogelijk ongeschoolde arbeiders aangesteld worden, vervolgens mogen dezen gedurende een proeftijd van zes maanden niet meer loon ontvangen, dan 75 pCt. van dat der ongeschoolde plaatselijke gemeente-werklieden en ten slotte moeten deze arbeiders via de arbeidsbeurzen aangesteld worden, die de voorkeur geven aan oud-soldaten en geen ongeschoolde voordragen, tenzij deze minstens zeven dagen ingeschreven zijn geweest. Het bedrag, dat voor het lopende begrootingsjaar beschikbaar is, bedraagt ongeveer £ 5.100.000, terwijl steunaanvragen zijn ingekomen voor plannen ter waarde van £ 12.000.000. Op het einde van October waren 19.882 personen bij dezen tak van werkverschaffing aangesteld.

Voor de jongste maatregelen op het gebied der werkloosheidsbestrijding zij verwezen naar de Londen-sche correspondentie in dit nummer.

Suikerproductie der wereld. — De heeren Willett & Gray publiceerden begin November hunne raming van den wereldsuikeroogst in vergelijking met de opbrengst over 1921/22 als volgt:

	1922/23	1921/22
	tons	tons
Rietsuiker.		
Noord-Amerika:		
Louisiana	215.000	289.669
Texas	1.000	2.920
Porto-Rico	400.000	385.000
Hawai Eilanden	490.000	490.000
West-Indië:		
Virginia Eilanden	6.000	5.000
Cuba	4.000.000	3.996.387
Britsch West-Indië:		
Trinidad	55.000	52.000
Barbados	35.000	36.000
Jamaica	38.000	42.167
Antigua	12.000	9.850
St. Kitts	15.000	8.426
Overige Eilanden	10.000	9.238
Fransch West-Indië:		
Martinique	19.700	18.329
Guadeloupe	30.000	32.000
San Domingo	200.000	225.000
Haiti	12.000	12.283
Mexico	120.000	119.800
Centraal-Amerika:		
Guatemala	20.000	19.090
Overig Centraal Amerika	28.000	27.972
Zuid-Amerika:		
Demerara	100.000	108.270
Suriname	11.000	10.000
Venezuela (uitvoer)	16.000	16.000
Ecuador	8.000	7.000
Peru	340.000	325.000
Argentinië	200.000	175.000
Brazilië	340.000	325.000
Amerika totaal..	6.721.700	6.747.401
Azië:		
Britsch-Indië	2.475.000	2.500.000
Java ('22/'23 1.658.000)	1.658.000	1.649.610
Formosa en Japan	405.800	406.966
Philippijnen (uitvoer)	290.000	276.000
Azië totaal	4.828.800	4.832.576
Australië ('22/'23 300.000)	300.000	298.701
Fidji-eilanden (,, 52.000)	52.000	65.000
Australië & Polynesië totaal..	352.000	363.701
Afrika:		
Egypte	90.000	100.000
Mauritius ('22/'23 250.000)	225.000	182.234
Réunion	40.000	38.593
Natal ('22/'23 140.000)	140.000	161.000
Mozambique	45.000	35.000
Afrika totaal ..	540.000	516.827
Europa:		
Spanje	6.000	5.000
Rietsuikerproductie totaal	12.448.500	12.465.505
Beetwortelsuiker.		
Europa:		
Duitschland ..	1.600.000	1.305.000
Tsjechoslowakye	750.000	659.907
Oostenrijk	19.500	16.322
Hongarije	50.000	62.500
Frankrijk	560.000	278.273
België	300.000	289.866
Nederland	285.000	376.000
Rusland en Oekraïne	220.000	49.384
Polen	270.000	225.000
Zweden	63.000	227.000
Denemarken	105.000	146.800
Italië	260.000	217.500
Spanje	170.000	135.000
Zwitserland	8.000	5.500
Bulgarije	25.000	22.800
Rumenië	25.000	25.000
Europa totaal ..	4.710.500	4.041.852
Noord-Amerika	650.000	911.190
Canada	15.000	18.931
Beetwortel-Suikerproduct. totaal	5.375.500	4.971.973
Riet- en Beetwortel-Suikerproductie totaal	17.824.000	17.437.478

Na aftrek van den oogst van Britsch-Indië, die weinig met de statistiek te maken heeft, wordt het totaal .. 15.349.000 14.937.478

hetgeen een meerdere opbrengst van ongeveer 400.000 tons zou beteekenen vergeleken bij de vorige campagne, welk surplus ook noodig zal zijn om aan de toenemende consumptie te voldoen.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wissela. 4 18 Juli '22)	Zweeds. R.ksbk 5 10 Mrt. '22
Bk. (Bel. Binn. Eff. 4 18 Juli '22)	Bk. v. Noorw. 5 17 Aug. '22
(Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22)	Zwits. Nat. Bk. 3 2 Mrt. '22
Bk. van Engeland 3 13 Juli '22	Belg. Nat. Bk. 5-5 19 Mei '21
Duitsche Rijksbk. 10 14 Nov. '22	Bank v. Spanje 5 18 Mei '22
Bk. van Frankrijk 5 11 Mrt. '22	Bank v. Italië 6 20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk. 8 2 Sept. '22	F. Res. Bk. N.Y. 4 21 Juni '22
Nat. Bk. v. Denem. 5 25 Apr. '21	Javasche Bank 3 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call-money
	Part. disconto	Prolongatie				
2 Dec. '22	3 7/8-4	3 3/4	2 1/2	4-5/8	—	5 1/2-6 1/2
27N-2D. '22	3 3/8-4	3 3/4-4 1/4	2 1/2-5/8	4-5/8	—	4-6
20-25 N. '22	3 1/8-3/4	3 1/2-4	2 1/2-5/8	4-5/8	—	4-6
13-18 ,, '22	3 3/8-7/8	3 3/4-4	2 1/2-3/4	4-5/8	—	3 3/4-5 1/2
28N.-3D. '21	4 1/4-1/2	3 1/2	3 3/4-7/8	4-5/8	—	4-5 1/2
29N.-4D. '20	4 3/4-5	4-5 1/2	6 1/8-3/4	4-5/8	—	6-7
20-24 Juli '14	3 1/8-5/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	5 1/2-7 1/2

1) Noteering van 1 December.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen bewoog zich deze week tusschen 11,40 3/4 en 11,42 en was dus buitengewoon stabiel. Echter ook de andere koersen waren niet zoo heftig bewogen, als andere weken. Parijs en België openden zeer flauw en liepen een oogenblik terug van 18,20 tot 17,42 1/2 en 16,90 tot 16,—, maar bleven verder vrijwel omstreeks deze koersen of iets vaster. Ook marken bleven vrijwel op peil. Dollars waren wederom iets flauwer en sloten op 2,52 1/2. Skandinavië en Spanje zeer stationnair. Zwitserland alleen maakte een uitzondering en liep sterk op en neer.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York **)
27 Nov. 1922 ..	11.41 1/2	17.90	0.0317 1/2	0.0037 1/2	16.45	2.53 3/4
28 ,, 1922 ..	11.42 1/2	17.42 1/2	0.0295	0.0037 1/2	15.95	2.52 1/8
29 ,, 1922 ..	11.42	17.52 1/2	0.0307 1/2	0.0037 1/2	16.12 1/2	2.52 7/8
30 ,, 1922 ..	11.41 1/2	17.60	0.0325	0.0037 1/2	16.21	2.52 1/8
1 Dec. 1922 ..	11.41 1/2	17.77 1/2	0.0325	0.0037 1/2	16.38 1/2	2.53 7/8
2 ,, 1922 ..	11.42	17.80	0.031	0.0037 1/2	—	—
Laagste d. w. 1)	11.40 1/2	17.30	0.0285	0.003	15.90	2.52
Hoogste ,, ,, 1)	11.43	18.20	0.0350	0.004	16.90	2.54
25 Nov. 1922	11.41 3/4	18.15	0.0355	0.0037 1/2	16.77 1/2	2.54
18 ,, 1922 ..	11.40 1/2	17.75	0.0365	0.0037 1/2	16.70	2.54 3/8
Muntpariteit ..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

*) Noteering van 24 November. **) Idem van 17 November.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiana *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
27 Nov. 1922	68.25	51.45	46.80	47.25	38.90	97 1/2-97 3/4
28 ,, 1922	68.20	51.45	46.80	47.—	38.90	97 1/2-97 3/4
29 ,, 1922	68.20	51.60	46.75	47.05	38.80	97 1/2-97 3/4
30 ,, 1922	68.02 1/2	51.55	46.80	47.15	38.85	97 1/2-97 3/4
1 Dec. 1922	68.10	51.50	46.70	47.35	38.80	97 1/2-97 3/4
2 ,, 1922	68.20	51.55	46.80	47.40	38.80	97 1/2-97 3/4
1'ste d w. 1)	68.—	51.30	46.50	46.85	38.75	97 1/2
2'ste ,, ,, 1)	68.40	51.60	47.—	47.45	38.95	97 3/4
25 Nov. 1922	68.25	51.45	46.65	47.22 1/2	38.90	97 1/2-97 3/4
18 ,, 1922	68.50	51.40	46.80	47.10	38.87 1/2	97 1/2-97 3/4
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
2 Decemb. 1922	4.52 75	7.—	0.01 1/4	39.65
Laagste d. week	4.51 62	6.90	0.01 1/4	39.57
Hoogste ..	4.52.75	7.08	0.01 1/16	39.65
25 Novemb. 1922	4.50.25	7.15	0.01 3/8	39.41
18 .. 1922	4.48.12	6.97	0.01 1/16	39.30
Muntpariteit	4.86.67	19.30	23.81 1/4	40 3/10

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	18 Nov. 1922	25 Nov. 1922	27 Nov./2 Dec. '22 Laagste/Hoogste	2 Dec. 1922
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 13/32	97 13/32	97 13/32	97 13/32
*B. Aires ¹⁾ ..	d. p. \$	44 3/32	44 13/32	43 3/4	45
Calcutta	Sh. p. rup.	1/4	1/3 31/32	1/3 15/16	1/4
Hongkong ..	id. p. \$	2 4 3/16	2 4 11/16	2 4 1/8	2 4 7/8
Lissabon	d. per Mil.	2 3/8	2 3/8	2 1/4	2 3/8
Madrid	Peset. p. £	29.28	29.32 1/2	29.30	29.47
*Montevideo ¹⁾	d. per \$	43 3/4	43 3/4	43 3/4	44 1/4
Montreal....	\$ per £	4.47 1/8	4.49 7/8	4.50	4.53 1/4
*R.d. Janeiro.	d. per Mil.	6 3/4	6 25/32	6 7/10	6 27/32
Rome	Lires p. £	97 1/16	94 3/8	92 3/4	95 1/2
Shanghai....	Sh. p. tael	3 1 13/16	3 1 7/8	3 1 1/2	3 2 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2 4 3/16	2 4 3/16	2 4 3/16	2 4 3/8
*Valparaiso..	peso p. £	36.70	36.90	36.90	37.40
Yokohama ..	Sh. p. yen	2 1 29/32	2 1 29/32	2 1 1/4	2 1 25/32

* Koersen der voorafgaande dagen. ¹⁾ Telegrafisch transfert.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen		te New York	
2 Dec. 1922	32 3/8 ¹⁾	64 1/2	
25 Nov. 1922	32 7/16	64 1/2	
18 .. 1922	32 11/16	64 3/8	
3 Dec. 1921	37 1/4	67	
4 Dec. 1920	44 1/4	69	
20 Juli 1914	24 15/16	54 1/8	

¹⁾ Noteering van 1 December.

NEDERLANDSCHE BANK.

«Verkorte Balans op 4 December 1922.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 97.650.239,57 B.-bk. „ 38.203.492,71 Ag.sch. „ 64.353.228,86	f 200.206.961,14
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 75.234.242,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„	75.234.242,—
Beleeningen	H.-bk. f 36.980.814,73 incl. vrsch. B.-bk. „ 7.568.913,62 in rek.-crt. Ag.sch. „ 85.458.973,72 op onderp. f 130.008.702,07	
Op Effecten	f 117.918.815,09	
Op Goederen en Spec.	„ 12.089.886,98	130.008.702,07
Voorschotten a. h. Rijk	„ 14.997.144,45	
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.239.310,— Muntmat., Goud .. 525.550.137,91 f 581.789.447,91 Munt, Zilver, enz. „ 8.662.845,29 Muntmat., Zilver .. „	590.452.293,20
Effecten	Bel. v. h. Res.fonds.. f 5.621.200,18 id. van 1/6 v. h. kapit. „ 3.986.830,87	9.608.031,05
Geb. en Meub. der Bank	„ 4.522.000,—	
Diverse rekeningen	„ 31.137.597,79	
		f 1.056.166.971,70
Passiva.		
Kapitaal	„ f 20.000.000,—	
Reservefonds	„ 5.660.599,75	
Bijzondere reserve	„ 1.675.581,33	
Bankbiljetten in omloop	„ 988.610.235,—	
Bankassignatiën in omloop	„ 2.115.922,13	
Rek.-Cour. } Het Rijk f saldo's: } Anderen „ 25.946.634,07		25.946.634,07
Diverse rekeningen	„ 12.157.999,42	
		f 1.056.166.971,70

NED. BANK 4 December 1922 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo	f 386.422.147,67
Op de basis van 2/3 metaaldekking	„ 183.087.589,43
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 1.932.110.735,—
Verschillen m.d. vorig. weekst.: Meer	
Minder	
Disconto's	5.582.531,16
Buitenlandsche wissels	67.992,—
Beleeningen	16.766.328,56
Goud	—
Zilver	1.100.179,13
Bankbiljetten	24.415.470,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	307.652,79

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischbare schulden
4 Dec. 1922	581.789	8.663	988.610	28.063
27 Nov. 1922	581.789	7.563	964.195	26.558
20 „ 1922	581.789	8.935	975.999	43.075
13 „ 1922	581.789	8.908	992.741	35.071
6 „ 1922	581.789	8.854	1.007.026	32.474
5 Dec. 1921	605.969	8.143	1.034.520	39.255
6 Dec. 1920	636.141	20.326	1.081.064	75.870
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekningspercentage
4 Dec. 1922	200.207	38.000	130.009	386.422	58
27 Nov. 1922	194.624	44.000	113.242	390.506	59
20 „ 1922	221.772	70.000	112.580	386.214	58
13 „ 1922	227.958	75.000	114.552	384.440	57
6 „ 1922	234.572	80.000	118.561	382.047	57
5 Dec. 1921	287.332	90.000	129.178	398.617	57
6 Dec. 1920	174.273	37.000	263.384	424.284	57
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van 2/3 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	27 Nov. 1922	4 Dec. 1922
Aan schatkistpromessen..	f 460.380.000,—	f 458.952.850,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	„ 44.000.000,—	„ 38.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 195.000.000,—	„ 214.135.000,—
Aan zilverbons	„ 30.833.214,—	„ 32.002.879,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„ 313.635.000,—	„ 317.523.000,—
Voorschot aan Gemeenten	30 September	31 October
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	„ 93.437.267,—	„ 93.799.513,—
	27 Nov.	4 Dec.
Tegood v.d. Postch. & G.dst	„ 71.297.578,—	„ 71.297.578,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaalsaldo
25 Nov. 1922	210.500	263.000	125.500	132.800	
18 „ 1922	211.250	266.000	119.500	134.150	
11 „ 1922	212.000	270.000	123.000	133.400	
28 Oct. 1922	155.083	55.447	264.109	124.929	133.431
21 „ 1922	150.110	55.184	267.718	113.182	129.815
14 „ 1922	151.134	55.016	270.254	112.525	130.220
26 Nov. 1921	162.007	26.394	282.860	90.796	114.160
27 Nov. 1920	223.002	9.000	374.490	173.984	122.426
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voorschotten aan het Gouv.nem.	Diverse rekeningen ¹⁾	Dekningspercentage
25 Nov. 1922	—	184.000	—	6.200	***	54
18 „ 1922	—	178.500	—	20.800 ³⁾	***	55
11 „ 1922	—	185.000	—	24.000 ³⁾	***	54
28 Oct. 1922	36.584	26.017	111.960	—	29.008	54
21 „ 1922	37.193	28.164	106.675	—	28.698	54
14 „ 1922	36.761	28.348	108.506	—	28.324	54
26 Nov. 1921	36.310	17.973	117.850	21.815	4.325	50
27 Nov. 1920	30.264	20.342	118.179	111.708	48.842	42
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis 2/3 metaaldekking. ³⁾ Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
28 Oct. 1922....	1.240	1.686	928	1.217	510
21 " 1922....	1.254	1.704	967	1.185	473
14 " 1922....	1.236	1.743	649	1.167	458
7 " 1922....	1.251	1.843	621	1.165	456
30 Sept. 1922....	1.271	1.846	752	1.159	483
23 " 1922....	1.277	1.718	894	1.158	464
29 Oct. 1921....	1.508	2.074	963	1.931	223
30 Oct. 1920....	1.053	2.171	721	1.727	480
25 Juli 1914...	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
29 Nov. 1922	127.440	122.885	287.911	27.000	244.857
22 " 1922	127.445	121.407	287.209	27.000	244.128
15 " 1922	127.441	121.902	287.843	27.000	244.755
8 " 1922	127.438	122.519	288.847	27.000	245.732
1 " 1922	127.435	123.159	287.993	27.000	244.930
25 Oct. 1922	127.433	121.886	287.170	27.000	244.253
30 Nov. 1921	128.442	125.113	312.628	28.500	275.609
1 Dec. 1920	124.991	130.482	351.104	28.500	321.114
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
22 " '22	49.865	66.841	16.040	107.375	24.488	19,84
15 " '22	49.968	66.143	12.855	109.506	23.989	19,60
8 " '22	49.091	67.883	16.192	106.425	23.368	19,05
1 " '22	50.665	68.190	15.034	108.845	22.726	18,34
25 Oct. '22	47.654	71.435	15.201	110.180	23.996	19,14
30 Nov. '21	57.438	82.735	13.749	130.411	21.779	15,11
1 Dec. '20	93.896	75.353	21.651	142.685	12.959	7,90
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ¹⁾
15 " '22	1.066.555	1.004.848	51.113.171	582.105.055	9
7 " '22	1.071.992	1.004.852	49.122.674	517.036.199	10
31 Oct. '22	1.067.996	1.004.853	41.026.323	469.456.818	9
23 " '22	1.059.934	1.004.854	39.338.089	409.973.301	10
14 " '22	1.051.414	1.004.854	31.420.080	374.506.332	9
23 Nov. '21	1.008.000	993.709	5.014.796	96.463.895	6
23 Nov. '20	1.098.709	1.091.653	19.953.307	62.592.893	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
23 Nov. 1922	801.471.152	201.378.931	***	***
15 " 1922	753.823.303	212.209.335	65.000.000	51.100.000
7 " 1922	637.372.589	150.649.076	55.000.000	49.100.000
31 Oct. 1922	578.356.761	140.779.259	55.100.000	41.000.000
23 " 1922	482.302.075	112.161.295	53.400.000	39.300.000
14 " 1922	453.370.290	116.112.702	45.600.000	31.400.000
23 Nov. 1921	101.661.516	15.440.677	12.122.300	4.924.800
23 Nov. 1920	49.782.289	13.107.372	32.407.600	19.904.600
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat
30 Nov. '22	5.533.921	1.897.967	288.539	573.969	22.900.000
23 " '22	5.533.764	1.897.967	288.521	571.586	22.600.000
16 " '22	5.533.650	1.897.967	288.356	571.857	23.000.000
9 " '22	5.533.365	1.897.967	288.082	571.724	23.700.000
1 Dec. '21	5.524.093	1.948.367	279.298	610.346	24.900.000
2 Dec. '20	5.495.109	1.948.367	259.212	596.604	26.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Belee-ning	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
2.483.615	30.545	2.260.000	35.789.281	2.222.131	62.336	
2.259.710	30.690	2.145.577	36.321.246	2.064.681	19.393	
2.170.376	30.850	2.193.847	36.914.691	2.081.697	50.857	
2.431.726	63.265	2.250.519	36.488.846	2.625.224	30.165	
3.455.111	423.184	2.026.006	38.573.306	3.921.866	110.510	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circu-latie	Rek. Crt. partic.
30 Nov. '22	337.816	84.653	480.000	791.566	6.704.738	257.249
23 " '22	338.560	84.653	480.000	840.758	6.593.901	298.159
16 " '22	337.995	84.653	480.000	859.808	6.621.467	158.263
9 " '22	337.548	84.653	480.000	891.475	6.627.455	164.689
1 Dec. '21	322.721	84.653	480.000	540.175	6.265.791	479.332
2 Dec. '20	336.619	84.653	480.000	773.256	5.931.621	1.015.241

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circula-tie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
15 Nov. '22	3.073.848	2.145.504	—	130.912	2.321.219
8 " '22	3.080.755	2.165.119	—	130.527	2.340.074
1 " '22	3.078.249	2.192.804	—	133.696	2.309.265
25 Oct. '22	3.085.083	2.191.588	—	126.835	2.298.536
16 Nov. '21	2.823.901	1.926.127	—	145.567	2.398.224
19 Nov. '20	2.008.110	1.362.863	74.303	172.118	3.307.435

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ¹⁾	Algem. Dek-kings-perc. ²⁾
15 Nov. '22	913.699	1.939.510	106.448	72,1	75,2
8 " '22	899.068	1.862.688	106.355	73,3	76,4
1 " '22	848.422	1.914.248	106.292	72,9	76,0
25 Oct. '22	727.090	1.841.770	106.277	74,5	77,6
16 Nov. '21	1.266.349	1.737.716	103.166	68,3	71,8
19 Nov. '20	2.948.601	2.437.164	98.929	39,1	42,5

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
8 Nov. '22	786	11.256.659	1.369.950	14.981.761	3.647.510
1 " '22	786	11.274.786	1.400.091	15.051.881	3.642.103
25 Oct. '22	787	11.248.908	1.345.743	15.039.667	3.618.187
18 " '22	787	11.304.869	1.465.215	15.201.769	3.593.373
9 Nov. '21	807	11.385.928	1.239.060	13.421.095	2.982.861
12 Nov. '20	825	16.837.672	1.369.928	13.962.410	2.809.940

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

trent omvangrijke leveringscontracten, die sommige maatschappijen weder hadden afgesloten en tot prijzen, die bij de tegenwoordige gereduceerde productiekosten aanmerkelijke winst laten.

Ook *scheepvaartwaarden* konden zich in groeiende belangstelling verheugen in aansluiting aan de berichten, dat meer en meer opgelegde tonnen-inhoud in de vaart wordt gebracht. Men verwacht in scheepvaartkringen nog wel geen groote winsten van de iets uitgebreider vraag naar vervoer-gelegenheid, doch men acht het toch een gunstig teeken, dat reeds weer iets meer gevaren kan worden.

	27 Nov.	1 Dec.	4 Dec.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	115½	118	115¼	+ ¼
" " „gem.eig. 100 ⁹ / ₁₀	102½	103¼	103¼	+ 2 ¹ / ₁₀
Hollandsche Stoomboot-Mij.	26½	26½	29¼	+ 3¼
Java-China-Japan-Lijn	68	72	71	+ 3
Kon. Hollandsche Lloyd ...	15 ¹ / ₈	16 ¹ / ₈	17½	+ 2 ¹ / ₈
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	58	—	64¼	+ 6¼
Konink.Paketaart-Mij.	84	85	87½	+ 3½
Maatschappij Zeevaart	57½	57½	58½	+ 1
Nederl. Scheepvaart-Unie ...	90	90 ³ / ₈	91¼	+ 1¼
Nievelt Goudriaan	100	110	104½	+ 4½
Rotterdamse Lloyd	119	—	121 ³ / ₈	+ 2 ³ / ₈
Stoomv.-Mij. „Nederland” ...	125 ¹ / ₈	125 ³ / ₈	126	+ 7 ⁸ / ₈
" " „Noordzee” ...	34	—	35	+ 1

Daarentegen waren *petroleumwaarden* gedeceerd flauw. Uit Amerika werden aandelen Koninklijke Petroleum Maatschappij ten verkoop aangeboden, vermoedelijk in verband met ontevredenheid over de regeling, die ten aanzien van de petroleumvelden van Mosoel is getroffen.

Cultuurwaarden bleven veronachtzaamd, ondanks de ongetwijfeld gunstige berichten omtrent de suikermarkt en ondanks het feit, dat de overeenkomst tusschen de verschillende suikerproducenten, thans algemeen bekend als de V. J. S. P., voor een tijdvak van vijf jaren is verlengd.

Van *binnenlandsche industriële waarden* vielen aandelen Amsterdamsche Superfosfaat en aandelen Vereenigde Chemische Fabrieken op door een uitgesproken ongeanimeerde houding in verband met het verslag van eerstgenoemde maatschappij, waardoor groote verliezen aan het licht zijn gebracht. Aandelen Hollandsche Bank van Zuid-Amerika bleven ongewijzigd; het voorstel van de directie om 70 pCt. op de gewone aandelen af te schrijven, heeft vrij veel kritiek ontmoet.

De *tabaksmarkt* heeft geen aanleiding tot bijzondere bespreking gegeven.

	27 Nov.	1 Dec.	4 Dec.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	124¼	124¼	124	— ¼
Incasso Bank	96½	—	—	—
Koloniale Bank	133¼	133 ³ / ₈	132¼	— 1¼
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	134 ¹ / ₈	134	—	— 1 ¹ / ₈
Rotterd. Bankvereniging ...	91¼	91¼	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek.	36	30	—	— 6
Van Berkel's Patent	35½	35 ⁷ / ₈	35	— ½
Gouda Kaarsen	76	76½	77½	+ 1½
Holl. Draad- en Kabelfabriek	73½	—	73	— ½
Jurgens' Ver. Fabr.gew.aand.	40 ¹ / ₈	40	44	+ 3 ⁷ / ₈
" " " pr. aand.	59¼	59½	59¼	— ½
Leerdam Glasfabrieken	41¼	41¼	39¼	— 2¼
Philips' Gloeilampenfabriek	247	—	245¼	— 1¼
Vereenigde Blikfabrieken ...	94¼	—	93	— 1¼
Vereen. Chemische Fabrieken	36	—	26	— 10
Compania Mercantil Argent.	32¼	34¼	33	+ ½
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	159 ⁷ / ₈	161	160	+ 1 ¹ / ₈
Handelsver. Amsterdam	365¼	368	367¼	+ 2
Handelsver. Reis & Co.	22½	21	24	+ 1½
Int. Crediet- en Handelsverg. Rotterdam	164¼	164 ¹ / ₁₆	164	— ¼
Linde Teves & Stokvis	72	71	71½	— ½
Tels & Co's Handel-Mij.	6¼	6¼	6 ¹ / ₈	— 3 ¹ / ₈
Redjang Lebonng Mijnb.-Mij.	103¼	101	102½	— 1
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	127½	126 ³ / ₈	125½	— 2
Kon. Petroleum-Mij.	404¼	404 ¹ / ₈	399 ³ / ₈	— 5 ¹ / ₈
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Afgest. Aand.	39	38 ¹ / ₈	38	— 1
Steauna Romana Petroleum Mij. ... Afgest. Aand.	33¼	—	28	— 5¼
Amsterdam-Rubber-Mij.	110	116	116 ³ / ₈	+ 6 ³ / ₈
Nederl.-Rubber-Mij.	59½	66½	67½	+ 8
Oost-Java-Rubber-Mij.	161	176	180	+ 19
Deli-Batavia Tabak Mij.	270	270	270¼	+ ¼
Deli-Maatschappij	220	225¼	225¼	+ 5¼
Senembah-Maatschappij ...	303	312	313½	+ 10½

De *Amerikaansche afdeeling* aan onze beurs was eerder vast gestemd, doch toonde weinig levendigheid.

	27 Nov.	1 Dec.	4 Dec.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	51 ¹ / ₈	52	55	+ 3 ³ / ₈
Anaconda Copper	94	95½	99	+ 5
Studebaker Corp.	125	125½	127 ³ / ₈	+ 2 ³ / ₈
Un. States Steel Corp.	104¼	104 ¹ / ₁₆	106	+ 1½
Atchison Topeka	104¼	106½	107¼	+ 2½
Erie	11½	10½	11½	—
Southern Pacific	92	93 ¹ / ₈	93 ³ / ₈	+ 1 ³ / ₈
Union Pacific	143	145 ⁷ / ₁₆	146½	+ 3½
Int. Merc. Marine orig. gew.	11 ¹ / ₁₀	12 ³ / ₁₀	12 ¹ / ₁₆	+ 1
" " " " pref.	47 ³ / ₈	—	51¼	+ 3 ³ / ₈

De *geldmarkt* bleef stabiel; prolongatie 3¼ a 4 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

De stroom van gunstige oogstberichten, die wij tot nu toe van Argentinië ontvingen, is de laatste week afgebroken door berichten van regen en hagelbuien, terwijl bovendien geruchten over sprinkhanen opdoken. Deze berichten zijn niet in ernstigen vorm ingekeerd, maar het is toch wel een aanleiding geweest, vooral voor de Noord-Amerikaansche markten, om wederom te stijgen. Uit Noord-Amerika komt tevens een bericht, dat Argentinië niet vóór Februari zijn nieuwen oogst zal kunnen verschepen. Daardoor zou Noord-Amerika natuurlijk gelegenheid krijgen des te meer van zijn eigen oogst te verkoopen, doch beschikkende over de gegevens, die men heeft, lijkt dit Amerikaansche bericht wel wat overdreven. De vastere stemming werd in de hand gewerkt door eene vermeerdering van vraag van Duitschland. Daar het de Duitse regeering om spoedige levering te doen is, was zij hoofdzakelijk aangewezen op Noord-Amerika. De laatste dagen is evenwel wederom eene reactie ingetreden en de prijzen zijn wederom gedaald. Na van 27 November tot 1 December opgelopen te zijn van 1,15¼ tot 1,19¼, sluit op 4 December de December-termijn in Chicago op 1,17¼. Te Winnipeg liepen de prijzen ongeveer parallel. Te Buenos-Aires waren de prijsverschillen nauwelijks van zoo groote betekenis. Van 27 November tot 2 December is de Februari-termijn gestegen van 11,10 tot 11,40, terwijl op 4 December de slotnotering 11,30 bedraagt.

Ook in de afgelopen week waren de verschepingen zeer ruim, ofschoon aanzienlijk minder dan de week te voren. In Italië schijnt zich op het oogblik te veel voorraad te bevinden, welke voor een gedeelte nog eigendom van Amerikaansche afladers is. In Engeland hebben zich de voorraden nog steeds niet opgehoopt. De aankomende partijen vinden grif koopers. De fabrikanten hebben nog steeds geen vertrouwen in de markt, en beperken zich tot het kopen voor onmiddellijke levering. Zooals boven gezegd, is de Duitse regeering wederom begonnen met inkoop van tarwe, terwijl ook de aankopen van rogge worden voortgezet. Indien het financieren niet zulke groote moeite opleverde, zou zij ongetwijfeld veel grotere hoeveelheden kopen.

Maïs. Uit de verschepingen blijkt duidelijk, dat voor Europa de Argentijnsche maïs steeds meer de hoofdschotel wordt. Van Noord-Amerika zijn de laatste weken de verschepingen van week tot week verminderd. Op het oogblik is de Nederlandsche markt feitelijk nog de eenige belangrijke markt voor Noord-Amerikaansche maïs. La Plata, dat nu al week aan week ca. 400.000 Qrs. per week verschepert heeft, heeft daarmee de Europeesche markt zóó goed voorzien, dat voor een enkele overkochte lading, die te Falmouth aankwam, moeilijk een onderdak te vinden was. Ten slotte werd zij naar Antwerpen gedirigeerd, waarschijnlijk omdat daar den laatsten tijd voortdurend zeer goede vraag voor La Platamais geweest is. De aanvoeren te Antwerpen waren evenwel reeds vrij groot en de prijzen zijn door deze extra lading zeer aanzienlijk gedaald. Er deed zich eenige speculatieve vraag voor, voor latere aflading, daar men verwacht dat, zoodra de verschepingen van La Plata verminderen, de prijzen in Europa wederom zullen stijgen.

Voor gerst was de vraag al heel gering en slechts weinig nieuwe zaken kwamen tot stand.

Haver daarentegen was vooral in de Engelsche markt vast met goede vraag.

Nog meer dan tarwe, werd lijnzaad door de minder gunstige berichten uit Argentinië beïnvloed.

Behalve de berichten hierboven voor tarwe vermeld, die ook voor lijnzaad gelden, werden enkele kleinere oogstramingen gelanceerd. Men vraagt zich af, waaraan dat plotseling groote verschil te wijten is; het vertrouwen in Europa, en waarschijnlijk ook in Noord-Amerika in de Argentijnsche oogstschattingen is niet bijzonder groot. Dit heeft niet kunnen verhinderen, dat de markt aanzienlijk opgelopen is, waarbij in Europa ook olie volgde, ten gevolge van dekkingskopen.

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	4 Dec. 1922	27 Nov. 1922	5 Dec. 1921
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Dec.				
2 Dec.'22	118 $\frac{1}{8}$	70 $\frac{1}{2}$	43	11,60	7,75	18,80	Tarwe*	13,75	13,75	14,—
25 Nov.'22	116	69 $\frac{1}{8}$	42 $\frac{1}{4}$	11,60	7,80	18,—	Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	11,70	11,70	12,80
2 Dec.'21	113 $\frac{1}{2}$	48 $\frac{1}{2}$	32 $\frac{7}{8}$	11,25	7,95	17,40	Mais (La Plata)	196,—	198,—	204,—
2 Dec.'20	175	71 $\frac{1}{2}$	47 $\frac{3}{8}$	17,40 ¹⁾	9,30	19,—	Gerst (48 lb. malting) .. ²⁾	196,—	198,—	215,—
2 Dec.'19	240	141 $\frac{3}{8}$	77 $\frac{1}{8}$	14,30	6,80	25,10 ¹⁾	Haver (38 lb. white cl.) .. ¹⁾	11,25	11,30	18,25
20 Juli '14	82	56 $\frac{3}{8}$	36 $\frac{1}{2}$	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	13,60	13,85	18,—
							Lijnzaad (La Plata)	422,—	408,—	380,—

¹⁾ per Februari

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ per 1960 K.G.

^{*)} Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	27 Nov./3 Dec. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdoak 1921	27 Nov./3 Dec. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdoak 1921	1922	1921
Tarwe	15.508	1.037.427	1.410.741	—	34.509	46.482	1.071.936	1.457.223
Rogge	11.952	329.814	141.584	—	—	1.831	329.814	143.415
Boekweit	585	11.960	8.931	—	—	576	11.960	9.507
Mais	1.864	883.371	947.160	—	85.441	105.761	968.812	1.052.921
Gerst	2.246	144.206	237.328	—	4.546	8.749	148.752	246.077
Haver	1.231	102.893	70.429	—	50	4.285	102.943	74.714
Lijnzaad	5.159	169.387	146.274	—	72.938	112.099	242.325	258.373
Lijnkoek	3.220	118.731	107.019	—	1.547	29.400	120.278	136.419
Tarwemeel	1.163	60.264	52.964	—	6.360	4.955	66.624	57.919
Andere meelsoorten	70	9.181	37.572	—	2.615	2.001	11.796	39.573

Nu geen nieuwe opwindende berichten Europa bereiken, beweegt de markt zich weder in dalende richting. Te Buenos-Aires liep de Februaritermijn op van 27 November tot 1 December, van 15,75 tot 16,75, doch sluit op 4 December wederom op 16,20.

Markten in Nederland. De toestand is hier vrijwel onveranderd gebleven. Enkele groote en kleine partijen stoomende tarwe werden regelmatig gekocht, daar onze fabrikanten weinig vooruit gekocht hebben en dus wel verplicht zijn, telkens bij te koopen om in hun behoefte te voorzien. Voor maïs was de stemming meestal zeer kalm; de prijzen liepen op en neer met de Noord-Amerikaansche noteringen, doch de vraag was niet voldoende om den prijs van locomaïs naar boven te krijgen. Ook in La Platamaïs had de handel zeer weinig te beteekenen.

Gerst vond tot lagere prijzen nog al koopers, terwijl ook in haver een en ander omging.

Onder invloed van de minder goede oogstberichten en de hoogere noteringen in Argentinië, liepen ook de lijnzaadprijzen hier omhoog en speciaal de spoedig afluadbare partijen vonden grif koopers, vooral doordat het aanbod hiervan zeer beperkt was. Op latere aflading kwamen slechts zeer weinig zaken tot stand.

SUIKER.

F. O. Licht schrijft, dat in Duitschland het weer gedurende de maand November hetzelfde karakter droeg als de vorige maanden, m.a.w. het was te koud en ongunstig voor de veldwerkzaamheden, zoodat deze bijna overal eenen achterstand toonen. Vooral op zwaren grond ging het rooien der bieten wegens de zware regens, die dikwijls overstromingen ten gevolge hadden, met groote moeilijkheden gepaard. Tevens wordt van verschillende zijden gemeld, dat de boeren niet hunnen geheelen bietoogst aan de fabrikanten afleverden, aangezien de door dezen betaalde prijzen niet voldoende winstgevend waren. Zij gaven dan ook de voorkeur eraan een gedeelte van den oogst aan drogerijen te leveren, welke eenen beteren prijs betaalden of hun in ruil voor de bieten veevoeder verstrekten, waarvan de invoer uit het buitenland den boeren te kostbaar is.

In Tsjechoslowakije was het weer in de afgelopen maand zeer afwisselend wat niet wegneemt, dat de bietoogst thans bijna geheel ondergebracht is.

Ook in Frankrijk werkte het weer niet mede, doch ook hier loopt het oogsten ten einde. Hoewel nu en dan ten gevolge van het weer eenige stagnatie in de fabrieken werd veroorzaakt, zijn de resultaten van den oogst alsmede van het rendement bevredigend tot goed te noemen.

Voor België blijft F. O. Licht zijne taxatie van 300.000 tons ruwe suiker handhaven, terwijl voor Nederland wegens eenige teleurstelling de oogst waarschijnlijk nog geen 285.000 tons ruwsuiker zal opbrengen.

Over het algemeen verkeerden de wereldsuikermarkten in eene aanmerkelijke kalmere stemming dan de week te voren.

In New York, vanwaar de leiding gewoonlijk uitgaat, kwam de rijzing niet alleen tot stilstand, maar op de termijnmarkt brokkelden prijzen af, zoodat Meilevering thans d.c. 3,45 genoteerd wordt tegen d.c. 3,64 eene week geleden. Spot Centrifugals bleven onveranderd op d.c. 5,78.

Onder eene andere rubriek in dit blad vindt men de laatste raming van Willett & Grey van den wereldoogst, die ongeveer 400.000 tons grooter belooft te worden dan verleden jaar. Waar op Cuba de voorraden veel kleiner zijn dan een jaar geleden, terwijl in Amerika en in Engeland de consumptie stijgende is, zijn grootere oogsten gewenscht.

De laatste Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1922 tons	1921 tons	1920 tons
Weekontvangst. tot 25 Nov.	11.000	22.812	7.301
Tot. sedert 1 Jan.-25 Nov.	3.882.000	3.936.000	3.730.077
Werkende fabrieken	—	—	—
Weekexport tot 25 Nov. ..	39.000	77.879	27.722
Tot. exp. 1 Jan.-25 Nov. ..	3.769.000	2.334.740	3.595.652
Tot. voorr. op 25 Nov.	80.000	997.459	245.436

Volgens bericht van Guma & Mejer d.d. 31 October werd de Cubaoogst tot dien datum als volgt gedistribueerd:

	1921/22 tons	1920/21 tons
Ver.-Staten, Atl. havens	2.083.333	1.393.622
Nieuw-Orleans	451.975	211.643
Galveston.	84.565	81.762
Savannah	111.631	55.140
Binnenland der Ver. Staten	5.684	10.159
Canada	124.582	37.571
Engeland en het vaste land v. Europa	663.866	237.033
Australië	—	25.375
China en Japan	68.465	51.919
Mexico, Zuid-Amerika, etc.	72	—
Totaal	3.594.173	2.104.224

De Europeesche markten verkeerden ten gevolge van de lagere Amerikaansche termijnmarkt in flauwere stemming en transacties waren betrekkelijk beperkt.

Zoals verleden week vermeld, vonden op Java zeer groote afdoeningen plaats in suiker uit den nieuwen oogst. De totale verkoopen in de laatste 10 dagen van November omvatten ongeveer 6 $\frac{1}{2}$ miljoen picols en werd het laatst betaald f 13 voor Superieur; f 11 $\frac{1}{2}$ voor No. 16 en hooger en f 11 $\frac{1}{2}$ voor Muscovados. Ook Europa toonde eenige belangstelling voor Javasuiker uit den nieuwen oogst. Intusschen verhoogde de Trust de verkoopliniten der verschillende kwaliteiten tot resp. f 13 $\frac{1}{4}$, f 12 $\frac{1}{4}$ en f 12. Ook niet aangesloten fabrieken deden het een en ander van de hand tot oloopen prijzen en thans is ruim de helft van den Javaoogst verkocht. De Vereenigde Producenten besloten in eene vergadering te Amsterdam op 30 October l.l. de combinatie met 1 jaar te verlengen, dus tot einde 1924.

Hier te lande verkeerde de markt aanvankelijk in eene vaste stemming en liepen prijzen op, omdat de specu-

latie zich voor het artikel interesseerde. Toen de verhoogde prijzen echter winstgevend waren, namen de verkoopters de overhand en liepen prijzen weer wat terug. De prijzen op de termijnmarkt sloten op ongeveer f 23¼ voor December en f 24 voor Maart en April. Er werden ongeveer 3000 tons afgedaan.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Dec.	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per December/Januari	Amer. Gr. nulated c.f. December	
28 Nov. '22	f 23½	Sh. 56/-	Sh. 20/-	Sh. 23/3	\$ 5.78
21 " '22	23¼	56/-	19/6	23/3	5.65
28 Nov. '21	20¼/10	54/6	18/6	21/6	4.11
28 Nov. '20	—	84/-	41/-	—	5.76
4 Juli '14	11¼/32	18/-	—	—	3.26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 29 November 1922.

Noteeringen van Amerikaansche katoen zijn de afgelopen week vrij vast gebleven en fluctuaties zijn minder hevig geweest dan men dit de laatste weken gewend was. Over het algemeen zijn de oogstschattingen wel wat hooger ook in verband met het zachte weer in Amerika, speciaal in Texas. In Liverpool is de vraag voor directe levering tot een minimum gereduceerd, daar Spinners tot de conclusie komen, dat zij hun arbeidstijd nog verder zullen moeten inkrimpen, als zij hun positie ten minste eenigszins willen verbeteren. Men hoopt, dat deze verbetering veroorzaakt zal worden door een daling in de prijzen van ruwe katoen, daar de groote overzeesche markten niet geneigd blijken om katoenen goederen op de tegenwoordige basis te koop. Egyptische katoen is kalm tegen onveranderde prijzen.

Spinners van Amerikaansche garens probeeren prijzen te maken, die ten minste kostprijzen dekken, maar de productie blijft nog steeds grooter dan de behoefte en hoewel de stemming wel iets vaster is, is de vraag tot nu toe al zeer gering. Enkele fabrieken, die beter in hun orders zitten dan andere kunnen vrij goede prijzen maken, doch over het algemeen is er nog steeds wel een spinnerij te vinden, die een lagen prijs wil accepteren. De markt is dan ook zeer onregelmatig en in de afgelopen week zijn de verkoopen slechts van weinig beteekenis geweest, zoowel voor export als voor het binnenland. Gisteren zijn over het algemeen noteeringen ½ d. per lb. gedaald en ten gevolge hiervan zijn er wel enkele orders afgesloten. Indië en China blijven nog uit de markt en de exportvraag beperkt zich hoofdzakelijk tot de Europeesche markten. Egyptische garens zijn onveranderd en de vraag blijft gering, terwijl Spinners eveneens om orders verleggen zijn.

Hoewel er nog geen bepaalde verbetering in de manufacturenmarkt is, is de stemming toch iets meer optimistisch dan zulks de laatste weken het geval was. Er zijn nog steeds niet veel zaken gedaan en de positie van fabrikanten van verschillende artikelen blijft slecht, speciaal in smalle gedrukte goederen is niets te doen. Wat de ongunstige markt betreft, zijn er vrij veel aanvragen aan de markt en meldt men ook een verbetering in de vraag van China. Deze betere vraag schijnt zich hoofdzakelijk te beperken tot stapelgoederen, daar voor fancygoederen de productie nog zeer gering is, ook al door de lagere zilverkoersen. Van Indië komen zeer veel aanvragen aan de markt, doch de biedingen zijn over het algemeen te laag, zoodat slechts enkele orders tot stand komen. Ook van Zuid-Amerika is de vraag wat beter, terwijl ook voor de binnenlandse behoefte geregeld zaken tot stand komen.

22 Nov. 29 Nov. Oost. koersen. 21 Nov. 28 Nov.

Liverpoolnoteeringen T.T. op Indië . . . 1/3 3/4 1/3 3/4
F.G.F. Sakellaridis 18,50 18,50 T.T. op Hongkong 2 1/4 2 1/4
G.F. No. 1 Oomra 9,65 9,40 T.T. op Shanghai. 3/2 3 1/4

Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	2 Dec. '22	25 Nov. '22	18 Nov. '22	2 Dec. '21	2 Dec. '20
New York voor Middling ..	22,25 c	25,70 c	25,70 c	17,55 c	16,65 c
New Orleans voor Middling	25,25 c	25,62 c	25,25 c	16,75 c	15,75 c
Liverpool voor Fy Middling	14,79 d ¹	14,85 d ²	14,97 d ³	11,07 d	12,70 d

¹) 1 Dec. '22. ²) 24 Nov. '22. ³) 17 Nov. '22.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.

	1 Aug. '22 tot 2 Dec. '22	Overeenkomstige perioden	
		1920—21	1919—20
Ontvangsten Gulf-Havens..	2883	2204	2171
" Atlant.Havens	604	804	697
Uitvoer naar Gr. Britannië	765	596	737
" " 't Vasteland.	1586	1807	1177
" " Japan etc...	—	—	—
Voorraden in duizendtallen	2 Dec. '22	2 Dec. '21	3 Dec. '20
Amerik. havens.....	1097	1448	1275
Binnenland.....	1447	1523	1427
New York	—	109	19
New Orleans	—	445	411
Liverpool	—	883	888

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk). Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 1	Voorraad	Prijs No. 4	
2 Dec. 1922	1.547.000	16.950	2.199.000	21.900	61 ¹ / ₃₂
25 Nov. 1922	1.559.000	16.875	2.169.000	21.900	62 ⁷ / ₃₂
18 " 1922	1.596.000	17.300	2.193.000	22.000	7 ¹ / ₃₂
2 Dec. 1921	1.783.000	13.000	2.884.000	16.200	7 ²⁵ / ₃₂

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
2 Dec. 1922.....	67.000	1.541.000	184.000	3.262.000
2 Dec. 1921.....	82.000	1.974.000	184.000	3.815.000

RUBBER.

De rubbermarkt bleef deze week vast gestemd en prijzen konden zich verder verbeteren. Er heerscht een goede vraag en Amerika treedt regelmatig als koper op.

Noteeringen zijn: eide voorafgaande week:
Prima Crêpe December.. 75½ ct. 66 ct.
" " Jan./Maart 75½ " 67½ "
" " April/Juni 77½ " 69½ "
Smoked Sheets December 74½ " 66½ "
" " Jan./Maart 75 " 68 "
" " April/Juni 77 " 69 "
4 December 1922

COPRA.

De markt was deze week zeer vast gestemd, en er ging voortdurend veel om. Het aanbod van Indië blijft zeer klein, terwijl de uitvoercijfers tegenover verleden jaar sterk achteruit loopen.

De markt sluit met koopers tot de volgende prijzen:
Java f.m.s. f 28,50
Ned. Ind. f.m.s. " 28,25
alles naar Holland/Hamburg/Bremen.
4 December 1922.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Clew. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
4 Dec. 1922 .	nom.	62.5/-	174.7/6	25.17/6	38.-/-
27 Nov. 1922	nom.	61.15/-	174.15/-	26.5/-	36.17/6
20 " 1922..	nom.	63.7/6	178.10/-	26.-/-	38.5/-
13 " 1922..	nom.	63.15/-	182.7/6	26.5/-	39.2/6
5 Dec. 1921..	nom.	67.5/-	167.2/6	25.7/6	26.5/-
20 Juli 1914	51/4	16.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

VRACHTENMARKT.

De algemeene toestand van de vrachtenmarkt is zeer weinig veranderd sinds ons laatste overzicht. De River Plate blijft de meeste belangstelling vragen en tamelijk veel booten zijn afgesloten voor diverse posities tot Maart op vrachten, varierende van 27/6 tot 29/-. De laatste week zijn echter minder booten opgenomen. Er is tamelijk veel vraag voor booten van Rosario naar New York met lijnzaad, waarvoor \$ 6,75 is te krijgen.

